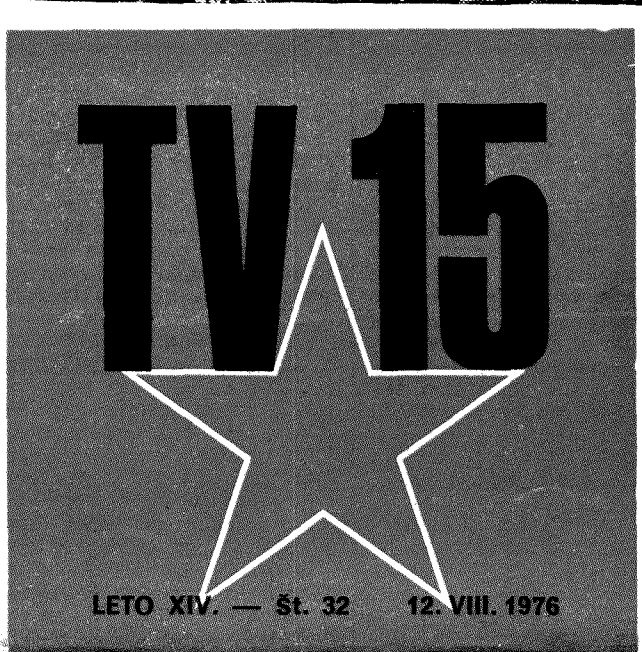


DAN ZA DNEM, LETO ZA LETOM; V NEDELJO 15. AVGUSTA BO MINILO 32 LET, ODKAR SO NA STRAŽI. OB DNEVU GRANIČARJEV SE PRIDRUŽUJEMO ČESTITKAM TUDI MI. Foto: S. KRŠEVAN



Junaki dela - junaki revolucije

Te dni veliko govorimo o zanimanju naše mladine za šole, za poklice, za njihovo življenjsko pot. Marsikdo pravi, da bi rad dal svojega otroka v šolo in v poklic, kjer ne bo treba 'delati'. Pri tem misli na telesno, fizično delo. V tem je zanesljivo veliko plemenitega, saj se vsi trudimo, da bi zgradili in osvojili tehniko, s katero bomo nadomestili najtežja in zlasti nevarna dela. Toda tudi avtomati ne delajo brez ljudi. Življenje z manjšimi telesnimi napori zahteva vse več znanja, od vsakogar boljšo usposobljenost za delo. Na tuj račun se ne sme več živeti. Znanje se pridobi z velikim naporom in z ljubeznijo po spoznavanju dosežkov. Tudi to je zelo naporno delo.

Spomnimo se mladih, nepolnoletnih ali komaj dozorelih borcev, ki so pred približno 35 leti vodili partizanski boj, podtalni boj v mestih in vaseh, ki so jih mnoge stlačili v zapore in taborišča in so po zmagovitem boju sprejemali najtežja bremena socialistične graditve. Dandanes so stari petdeset, šestdeset in več let in med njimi je samo dvajset odstotkov takih, ki niso dokončali osemrazredne osnovne šole. V generacijah, ki so se rodile v svobodi in smo jim dali v zvezi z izobraževanjem zelo velike možnosti, je približno trideset odstotkov mladih brez končane osnovne šole! Prav gotovo naši otroci in vnuki niso manj sposobni od nas. Nedvomno je vrsta vzrokov za

takšno stanje. Manjkalo nam je delavcev, pa smo sprejeli vsakogar, če je končal osnovno šolo ali ne. Vsak pa mora živeti. Ob tem pa smo vendar premalo delovno vzgajali. Danes namreč ugotavljamo, da ne napreduje naša produktivnost, da ustvarjamo premalo dohodka, da ni dovolj sredstev za vse potrebe. Med zaposlenimi je trideset odstotkov delavcev brez končane osnovne šole in dvajset odstotkov, ki imajo le popolno osnovno šolo. Od poklicno usposobljenih pa jih mnogo ne dela tisto, za kar so se usposobili. Nove generacije bi morale biti najboljše izobražene, ustvarjalne in bi tudi morale hitreje sprejemati nove naloge.

Znanje se ne pridobiva samo v šolah; dokazano je celo, da je mogoče ob delu doseči najbolj uspešno sprejemanje in uporabljanje novega znanja. Tisti, ki smo se borili s sovražnikom, se nismo borili samo z orožjem in dinamitom. Tudi v partizanskih gozdovih in na osvobojenem ozemlju smo imeli šole in razne tečaje. Čeprav bi bil vsak borec potreben v borbenih enotah, smo imeli borce, ki so učili in vzgajali, imeli smo kulturne delavce, umetnike, tiskarje, novinarje, zdravnike in bolničarje, imeli smo politike in gospodarstvenike. Imeli smo popolno življenje tedaj, ko ni bilo dovolj ne kruha, ne orožja, ne šotorskih kril in ne obleke. Borci smo pošiljali iz položajev v šole, kajti vedeli smo, da se vsak vrne bolj sposoben,

morda za dva, morda za vodstvo čete, bataljona...! Naša revolucija je rojevala junake pa tudi umetnike. Iz delavcev in borcev je zrastle cela vrsta najsposobnejših generalov oziroma vojaških in drugih voditeljev. Nekdanji borci so današnji inženirji, doktorji znanosti, raziskovalci... Iz sprva slabo orožene partizanske vojske smo ustvarili v boju in revoluciji armado, ob kateri bi se zrušili še tako sleparski nameni kogarkoli. Iz ostalega gospodarstva smo ustvarili najmodernejšo industrijo...!

Naš čas je posebno velik čas. Kdor dela in ustvarja, ta je sedaj člen ljudske oblasti, ki se zrcali v delegacijah, delavskih skupnostih in svetih, v skupnem upravljanju. Naša skrb je ustvariti več in to nam bo omogočilo živeti bolje. Ne mislimo samo na svoje potrebe. Solidarnost je tisto vezivo, ki utrjuje našo skupnost in omogoča, da bodo manj razviti napredovali in bo v naslednjem obdobju zato vsem bolje. Delovna vzgoja nam je potrebna, tovarišstvo, želja po napredku in to ne pride samo od sebe.

To je izročilo naše revolucije za danes in jutri, to so tradicije NOB in kri našega nadaljnega življenja. To je naše in ostane naše!

dr. AVGUŠTIN LAH

METODE, KI JIH NE MOREJO POZABITI

str. 2

OBČINA ZAGORJE PRAZNUJE SVOJ PRAZNIK

POMEMBNO JE, DA SMO ZAČELI

str. 4

SKRIB ZA INVALIDE IN NJIHOVA DEJAVNOST

str. 3

NA OBISKU V POČITNIŠKI SKUPNOSTI ZZB NOV LJUBLJANA V BANJOLAH

KAKO LETUJEMO

str. 5

NIKOLI UTRUJENI

str. 6

PULJSKI FILMSKI PREGLED

MEDLOST, KI NAPOVEDUJE DRASTICNE SPREMEMBE

str. 7

Nepozabni dan

Bilo je 4. julija, ko smo hodili po očetovih poteh

Posiljam vam sestavek za rubriko »Utrinki in odmevi«. Čeprav ne znam dobro pisati, bi vas prosil, če sestavek objavite in ga tudi popravite.

Bila je topla nedelja in dobro srčnost istrskih ljudi nam je omogočila enkratno doživetje praznovanja dneva borca. S tem se je izpolnila tudi dolgoletna želja otrok padlega borca Konrada Huša-Ekonoma, med njimi tudi moja... V Borštu smo bili: mati, tri od štirih sester in osem vnukov!

Skupaj s preživelimi soborci mojega pokojnega očeta smo obiskali bunker Komande mesta Koper v Borštu, tovariš Jakomin pa nam je živo orisal tragične trenutke, ki so se odigrali 9. februarja 1945. leta, ko so nemške in fašistične enote napadle bunker. Vsaka beseda nam je bila dragocena. Obiskali smo tudi partizansko družino v Babičih, popoldne pa smo bili gostje ZB NOV Pobege in Komande mesta Koper.

S predstavniki borčevske organizacije je potekal res prisrčen pogovor.

Bil je to za nas vse nepozabni dan, pa resnično prenašanje zgodovine narodnoosvobodilnega boja na mlajše, saj je proslavi dneva borca v Borštu prisostvovalo tudi osem vnukov padlega borca Konrada Huša-Ekonoma.

Hvala vsem in za vse!

KONRAD HUŠ ml.,
Prebold
p. Prebold v Savinjski dolini

Fotografija iz oktobra 1944

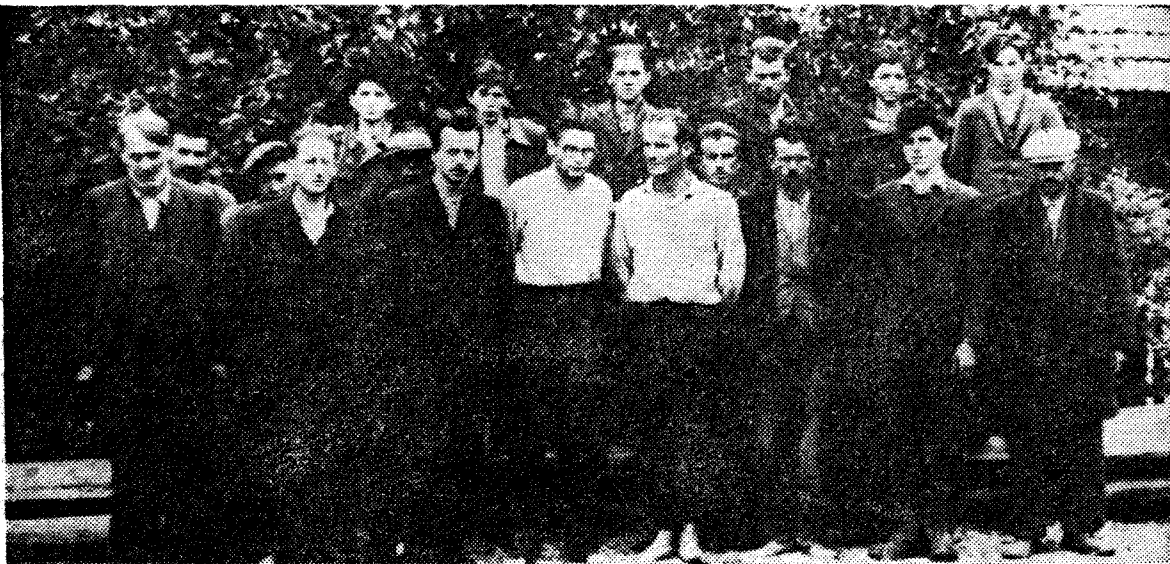
Odmev na sestavek Staneta Pečarja iz Škofje Loke

K člankoma Staneta Pečarja iz Škofje Loke, objavljena sta bila v »TV 15« leta 1973, v katerih je bil opis zajetja medicincev pri Sv. Vidu (Žilce), pošiljam še fotografski posnetek zajete skupine, v kateri pa že ni več okulista dr. Slavka Prevca, ki so ga takoj ustrelili.

Priložena fotografija je bila objavljena v takratnem »Slovenecu« ali pa v »Slovenskem domu« oktobra 1944. leta.

Ves potek zajetja je že opisal v svojih dveh člankih Stane Pečar. Na hrbtini strani priložene fotografije so (od prvega do petega) ugotovljeni priimki borcev (nemara je prvi v zadnji vrsti Stane Pečar), vsi drugi so pa neznani. Morda bi se z objavo fotografije in pozivom, naj se javijo, če so seveda še živi, javili tudi drugi iz te skupine.

Morda bi se dalo izvedeti tudi to, kako je do tega zajetja sploh prišlo. Menda je bila po sredi izdaja! Vodič, ki je privedel skupino v Žilce in



Pri neznanem domobrancu so naši zaplenili fotografijo velikosti 6 x 9 z naslednjim besedilom: »27. 9. 1944 ujeti partizani Ljubljanske brigade. Boj pri St. Vidu.« (Današnje Žilce nad Cerknico). V prvi vrsti z leve proti desni: Josip Igel, dr. Janvid Flere, dr. Franc Čelesnik, medicinec Lev Adamič in Miloš Dolenc.

jih pustil skrite v nekem poslopju, šoli ali v kakšnem gospodarskem poslopju, se je moral na hitro odločiti in pridružiti skupini, ki je prav ta čas napadla Stampetov most. Menda je v tej akciji vodič padel, ni pa prej nikomur povedal, da čaka nanj skupina v Žilcah. Razumljivo je, da jih je kak domačin opazil, javil belčkom, ki so jih, kolikor sem poučen, prijeli neoborožene. (Pečar piše: »Eden mi je takoj iztrgal iz rok puško, nato pa odpel še pas, na katerem sem imel ročno bombo in bajonet.«)

Skupino so, kot je bilo že zapisano v »TV 15«, zvezano s telefonsko žico, po dva skupaj in tudi drugega za drugim odvedli med zasramovanjem nekaterih domačinov po vaseh, vse tja do Velikih Lašč. Po ljubljanskih zaporih in v Begunjah so jih nekaj morda ustrelili, večino pa so poslali v taborišča. Za gotovo vem, da je bil moj sin skupaj z dr. Čelesnikom in Fleretom v Mauthausenu... Po osvoboditvi sta mi prišla povedat o njegovi smrti ter mi prinesla tudi njegov jermen in njegova očala.

Mislim, da poslana fotografija doslej ni bila predstavljena v »TV 15«, saj časnik menda prejema že odkar izhaja.

ERNEST ADAMIC,
Einspillerjeva 20
p. Ljubljana

Bil je to naš dolg

Ponosni smo, da smo žrtvovali svoje zdravje za domovino

Takrat smo bili mladi, v najlepših letih svojega življenja, večina stari od šestnajst do petindvajset let, pa smo branili svojo domovino pred sovražniki.

Ko danes ob petintrideseti obletnici vstaje slovenskega naroda poslušam govornike po radiu, na televizijskih zaslonih, prebiram slavnostne besede v časnikih, se mi zarosi oko.

Spominjam se, da so za vse to, kar imamo, mnogi borci, terenski politični delavci, pošteni Jugoslovani, žrtvovali svoja življenja, na tisoče pa nas je ostalo pohabljenih od sovražnikovih krogel in na dan, ko si bil ranjen, nas spominjajo vsakodnevne bolečine, ki nas bodo spremljale do smrti!

Spominjam se, ko sem novembra 1943. leta (bila je ofenziva) brez vsake pomoči štiri dni ležala huda ranjena v snegu... Deset mesecev je trajalo, da sem prišla na prvi rentgenski pregled poškodovane noge v Italijo, kamor so prepeljali vse huje ranjene borce.

Zakaj pišem vse to?

Zato, da ne bo nikoli pozabljeno naše trpljenje in žrtve in da nam ne bo nerodno, če sprejemamo denarno nadomestilo za svojo pohabljenost. Pišem zato, ker se je neki 100-odstotni vojni invalid, ki potrebuje tujo pomoč, bal povedati, koliko ima vojne invalidnine, ker se nekateri zdravi ljudje čudijo, kako veliko dobi! Verjemite mi, da noben denar ne more nadoknaditi izgubljenega zdravja, ki ga nimaš že enaintrideset in več let. Vsakoletno topliško in klimatsko zdravljenje pa nam le lajša stalne bolečine in kot se šalimo mi, invalidi, hodimo na »servis za zdravje«. Kako koristno je zdravljenje za nas pa občuti vsak invalid po svojem počutju, ki ga spremlja v času med in po zdravljenju.

Saj veste, da že sama starost prinaša svoje težave, brez dodatne invalidnosti.

Zato bodimo ponosni, da smo žrtvovali svoje zdravje za domovino, ki ve za naše velike žrtve in skrbi, da bi se počutili zadovoljni med našimi delovnimi in poštenimi ljudmi!

MICKA MIHAILOVIČ-FAJDIGA,
Gestrinova 1.
p. Ljubljana

ZUNAJ NASIH MEJA

Metode, ki jih ne moremo pozabiti

Gonja proti slovenski manjšini na Koroškem ni naključna in ni samo delo nekih provincialnih politikantov, marveč je treba krivce iskati na Dunaju in zelo verjetno tudi pri tistih mednarodnih krogih, ki jih moti dosledna neuvrščenost

Jugoslavije. Vse tri avstrijske parlamentarne stranke so se potrudile, da bi dobilo hujškanje proti Slovincem pravno podlago. Reakcionarni tisk se trudi vsak dan, da stresa pred domačo javnostjo »grehe« Slovencev.

Zadnja novost je sistematično zapiranje manjšinskih, tj. dvojezičnih šol. Pri gradiščanskih Hrvatih so zadnje čase uklinili kar štiri. Ena izmed točk sporazuma, ki so ga sklenile med seboj tri avstrijske stranke, omenja tudi vprašanje šolstva. Nove ureditve trenutno še ne predvidevajo, pač pa čakajo na trenutek, ko bo začel veljati novi zakon o manjšinah. Takrat naj bi se začel nov krog pogajanj med večinskimi strankami;

to bi pomenilo nadaljnje zmanjšanje pravic. Po zakonu o sistemizaciji plač ravnatelju manjšinske šole ne bo več potrebno dokazati zanje iz slovensčine in s tem bo jezik avtohtonega prebivalstva potisnjen v ozadje kot tuj jezik.

✱

Dne 30. julija je naš veleposlanik na Dunaju Gustav Vlahov izročil v imenu

predsednika Tita 264 odlikovanj koroškimi partizanom. Zadeva je trn v peti avstrijskim šovinistom. Vsa avstrijska sredstva obveščanja so zagnala krik in vik, nad takšno »provokacijo«. Seveda so vsi pozabili, da so bila odlikovanja pripravljena že leta 1950 in da »prva žrtev nacizma«, Avstrija, ni hotela izdati privolitve za izročitev moralnih priznanj ljudem, njenim državljanom, ki so se borili proti nacizmu z orožjem v rokah. Predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prusnik-Gašper je v pogovoru omenil, da se avstrijska država — razen na avstrijskih pogajanjih za ustanovitev druge republike — še nikoli ni spomnila svojih borcev proti nemškemu nacizmu. Avstrijska vlada je pač bolj navajena častiti stare naciste, katerim dovoljuje postavljati spomenike in jih odlikuje z velikim častnim križem za zasluge v korist republike. Med drugim je tovariš Gašper v zahvali dejal:

»Povejte tovarišu Titu, da smo na to odlikovanje še toliko bolj ponosni, ker živimo v zavesti, da smo z našim bojem prispevali velik delež k vzpostavitvi nove Avstrije, kar so njeni zastopniki na pariški konferenci, ko je šlo za državno pogodbo, jasno povedali. Leti so se takrat sklicevali posebno na koroške partizane...»

Če današnja politična stvarnost pri nas na Koroškem ne ustreza načelom pravega sodobnega sožitja med ljudstvom slovenske in avstrijske narodnosti, potem prav gotovo ni krivda na naši strani, temveč jo je treba iskati pri nemških nacionalistih, pri teoretikih herrenvolka, ki so v kratkih šestdesetih letih pahnili v prepad že dve suvereni Avstriji...»

Pred mestno hišo v Celovcu, kjer je potekala slovesnost, se je zbralo poldrugi sto nacističnih hujškačev, ki so pod zaščito policajev zlivali svoj bes nad nekdanje partizane in Slovence. Uporabljali so besednjak, kot je bil v rabi za časa Hitlerja. Toda odlikovani borci in njihovi prijatelji so v strnjenih vrstah šli mimo njih.

✱

Nasilje se stopnjuje in se še bo. Minulo nedeljo je predsednik Heimatdienstva Feldner v Škocjanu odkril spomenik »bojevnikom prve in druge svetovne vojne«. Naše rojake je imenoval »slovenske nacionalne komuniste, ki romajo v Jugoslavijo in jo škruvajo proti Avstriji«. Zandarmerija je verjetno dobila uradni ukaz, da mora zatreti že v kali kakršnokoli protidemonstracijo solidarnostnega komiteja. Tudi po pet in več zandarjev se je vrglo na posameznega mladince, ki je morda imel protestne letake ali pa je protestiral v drugačni obliki. Pri tem niso delali razlik med fanti in dekleti. Histerična množica »domoljubov« je ob krikih aretiranih, ki so jim zvijali roke na hrbtu, početje navdušeno odobraval. Odpeljali so sedemnajst članov solidarnostnega komiteja. Feldner je v govoru zahteval, da bi v primeru bojkota preštevanja upoštevali kot uradne rezultate, rezultate kakršni pač bodo.

Kot uradni zastopnik oblasti je heimatdienstovce pozdravil namestnik koroškega deželnega glavarja Bacher. Zgodovinski nauki jih pač niso izučili.

P. V.

Skrb za invalide in njihova dejavnost

Invalidski problematiki smo v zadnjem času v našem časopisu namenili bolj malo prostora in s tem nehoti morda naredili krivico udeležencem NOV, ki so jih posledice vojne najbolj prizadele. Skrb službe za te udeležence narodnoosvobodilnega boja je sicer velika kljub težavam, ki še vedno obstajajo, zato je prav, da je s to problematiko seznanjena širša družbena skupnost.

S tem člankom nikakor ne bomo zajeli celotne problematike vojaških vojn invalidov. Omejili se bomo na najpomembnejše oblike varstva in skrbi za to kategorijo občanov.

Poleg popisa udeležencev NOV so bili v sodelovanju s komisijami za vojaške vojne invalide občinski odbori ZVB NOV zbrani podatki in dokumentacija o ranitvah, poškodbah in obolenju ter zdravljenju udeležencev NOV — vojaških vojn invalidov v narodnoosvobodilni vojni na Slovenskem. Dokumentacija je zbrana za 6328 VVI Slovenije. Omeniti velja, da je zbrano gradivo pomembna dokumentacija za izdelavo almanaha vojaških vojn invalidov NOV Slovenije.

Intenzivna skrb družbe za VVI se med drugim kaže tudi v udejstvovanju najtežjih invalidov na različnih področjih družbenega življenja. Z osrednjo proslavo ob 30. obletnici osvoboditve v Ljubljani je bila npr. organizirana udeležba tudi najtežjih VVI I. in II. skupine, ki imajo priznano tujo pomoč in strežbo. Zanimivo je, da se je prireditve udeležilo kar 85 invalidov s spremljevalci iz vseh krajev Slovenije. Proslavo so spremljali iz stolpnice podjetja »Iskra« in »Ljubljanske banke« in bili gostje njihovih kolektivov.

Iz analize, ki je bila opravljena na tem področju zdravstvenega varstva invalidov, je razvidno, da z dopolnilnim klimatsko-topliškim zdravljenjem uspešno vzdržujejo svoje zdravstveno stanje mnogi invalidi in nosilci Spomenice 1941. Razumljivo je, da potrebe po tovrstnem zdravljenju naraščajo, saj se povprečna starost približuje šestdeset letom, z leti pa narašča število obolenj. Zaradi opisane stanja ni mogoče vztrajati pri sedanjih pogojih, ki so v veljavi za pošiljanje invalidov v te oblike zdravljenja.



Paraplegiki igrajo košarko. Posnetek je s prijateljskega srečanja v dvorani Tivoli med hrvaškimi in slovenskimi invalidi.

Gre namreč za neenotne kriterije pri odobranju dolžine zdravljenja, določanje spremstva in podobno pa mora vsekakor postati skrb zdravniških komisij.

Invalidi se pogosto pritožujejo nad odnosom zdravilišč do njihovega zdravljenja. Nekatera zdravilišča namreč namestijo invalide v slabše ali za invalide ljudi neprimerne prostore. Poleg tega jih sprejemajo na zdravljenje izven sezone, ko drugih gostov ni veliko in podobno. Smatramo, da bo v bodoče potrebno dosledneje kontrolirati izvajanje pogodbenih obveznosti zdravilišč pri tovrstnem zdravljenju.

Vojaški vojni invalidi imajo še vedno veliko pripomb na kvaliteto ortopedskih pripomočkov. Naj omenimo, da je bilo o proizvodnji in s tem kvaliteti ortopedskih pripomočkov že veliko povedanega na najrazličnejših mestih, željenih rezultatov pa kljub temu nismo dosegli. Oblikovana so sicer že konkretna stališča, ki pa jih le počasi realizirajo. Odgovorni se zavzemajo za to, da bi uvedli družbeno kontrolo pri prevzemanju ortopedskih pripomočkov, ki jo že določa pravilnik o oskrbovanju vojaških vojn invalidov z ortopedskimi pripomočki. Naj povemo, da bo v kratkem začela delovati komisija, ki bo opravljala omenjeno kontrolo.

Republiški komite za vprašanja borcev in VI intenzivno sodeluje z Zvezo za šport

in rekreacijo invalidov Slovenije. V preteklem obdobju je bilo veliko športnih tekmovanj invalidov, kjer je bilo prisotnih tudi veliko vojaških vojn invalidov. Srečanje športnikov — vojaških vojn invalidov — je postalo že tradicionalno. Leta 1973 se je udeležilo tega srečanja samo na Goriškem 100 invalidov, leta 1974 na Koroškem tudi 100, v Beli krajini leta 1975 pa 75 invalidov-športnikov. Ob takih športnih srečanjih invalidi obiskujejo partizanske kraje in spomnike NOB.

Verjetno ni potrebno posebej poudarjati pomembnosti športne aktivnosti invalidov na splošno, saj je to ena najzanesljivejših poti, ki vodi do preprečevanja vseh neugodnosti, ki spremljajo invalidnega človeka. Te vrste dejavnost vsekakor zmanjšuje število potencialnih bolnikov med invalidi v smislu drugih obolenj, ki pretijo tudi zdravemu človeku.

Z izgradnjo zimskega bazena v domu VI v Strunjanu postaja ta organizacija pomembno rekreacijsko športno središče VI. Možnosti za športno udejstvovanje so tudi sicer velike. V mislih imamo poleg plavanja še kegljanje in balinanje. Prav ti športi so namreč med invalidi najbolj priljubljeni. Zanimivo je, da bodo v Strunjanu omogočili športno udejstvovanje tudi najtežjim invalidom. V domu so že bila prva tekmovanja v plavanju in kegljanju.

Po podatkih, ki so na voljo, je bilo v Domu vojaških vojn invalidov v Strunjanu v letu 1973 na oddihu 887, v letu 1974 pa 959 članov. Na klimatskem zdravljenju je bilo v teh letih 1466 vojaških invalidov in 84 nosilcev Spomenice 1941. Člani na oddihu so imeli 18.632 oskrbnih dni. Invalidi in nosilci Spomenice 1941 so imeli pri zdravljenju 36.071 oskrbnih dni, drugi gostje pa so imeli samo 40 oskrbnih dni. Naj povemo, da člane pošiljajo na oddih v Strunjan občinski odbori ZVB NOV iz 52 občin. Leti imajo regresirano ceno. Ni dvoma, da je omenjeni regres pri ceni potreben, saj prihajajo na oddih v Strunjan člani z nižjimi osebnimi dohodki (prejemniki invalidskega dodatka in z borčevskimi pokojninami). Razumljivo je, da polne cene ti člani ne bi mogli plačati. Med njimi je veliko vdov in staršev padlih borcev.

Na koncu si oglejmo še kategorijo invalidov, ki se prav tako srečujejo z mnogimi problemi. Vojaški vojni invalidi — tuji državljani, ki živijo v tujni oziroma v zamejstvu, po veljavnem zakonu o vojaških vojn invalidih niso zdravstveno zavarovani med časom njihovega bivanja v Jugoslaviji. Le-ti so uživali zdravstveno varstvo ves čas po vojni. Omejevanje zdravstvenega varstva invalidom iz zamejstva je povzročilo v Zvezi vojn invalidov NOV v Trstu kar precejšen problem. Omenjeni problem je trenutno samo začasno rešen.

Invalidi v zamejstvu pa imajo seveda še druge probleme. Oglejmo si nekatere. Nereditno usklajevanje in izplačevanje invalidnin glede na spremembe paritete dinarja in podobno. Razumljivo je, da je potrebno invalidnine invalidov NOV v zamejstvu usklajevati enako, kot se usklajujejo invalidnine v Jugoslaviji, stalni invalidski dodatek pa mora biti instrument za usklajevanje invalidnin z invalidninami, ki jih dobivajo invalidi v tuji državi in seveda tudi za izravnavanje glede na spremembe paritete dinarja.

Usklajevanje invalidnin, zlasti pa razlika v pariteti dinarja bi bilo nujno izravnati, saj je povsem nevezdržno, da dobivajo naši invalidi v zamejstvu iz meseca v mesec drugačne, predvsem pa manjše invalidnine. Problem nastajajo celo z vzdrževanjem pisarne Zveze vojn invalidov NOV v Trstu.

Vse kaže, da bodo tudi problemi vojaških vojn invalidov v tujini in zamejstvu v prihodnje ugodno rešeni.

V današnjem članku nismo govorili o zakonodaji, ki ureja področje varstva vojaških vojn invalidov, zato naj povemo, da je pri tem že mnogo storjenega in da je skrb odgovornih družbenih dejavnikov za to kategorijo udeležencev narodnoosvobodilnega boja velika.

Verjetno pa je samo skrb s pomočjo pozitivnih predpisov nezadostna in pomanjkljiva. V mislih imamo namreč še odnos vsakega posameznika do invalida. V vsakdanjem življenju smo mnogokrat pričeli dogodek, ki kažejo na presenetljivo nizko raven srčne kulture mnogih ljudi. Ali smo invalidu v avtobusu, na vlaku, na cesti vedno nesebično priskočili na pomoč, kadar jo je potreboval?

Pripravil A-S



Lojze Dolinar: Preplah

Slovenski pediatri in borci NOB

3

Tisti, ki so ostali v Italiji, so imeli v Maglii centralno bolnišnico, v kateri se je zdravilo 1.890 otrok. V tej bolnišnici, ki je bila pod zavezniškim vodstvom, je delalo 14 tujih zdravnikov, večinoma Italijanov. Le-ti so dobivali za svoje delo 6000 lir, medtem ko so naši odklonili vsakršno plačilo. Zaradi najrazličnejših infekcij, ki so jih naši otroci tu dobili, je umrlo mnogo majhnih pacientov, katere so pred tem partizani rešili gotove smrti.

Naš centralni odbor (COZ) je zato ustanovil tri izolacijske bolnišnice. Tam so delali samo naši zdravniki. Zanimivo je, da v teh izolacijskih bolnišnicah umrljivosti otrok enostavno ni bilo. Otrokom so nudili najboljšo zdravstveno oskrbo, ki so jo dovoljevale razmere. Cepljenih je bilo več kot 3500 otrok proti davici, tifusu, pegavcu in črnim kozam. V Italiji je živelo 1500 otrok in sicer v raznih otroških domovih. Med njimi je bilo 1300 otrok brez staršev.

Delo v tako imenovani dečji koloniji v osvobojenem Splitu

V vojni bolnišnici v Splitu sem delala kot internist, medtem ko sem v Rogu opravljala delo kirurga, porodničarja, pediatra, otologa in celo okulista. V Splitu sem prevzela pediatrično vodstvo pri zdravljenju otrok beguncem v takoimenovani dečji koloniji, ki je bila sestavljena iz 12 dečjih domov. Otroci so prihajali tja iz begunskih taborišč v Italiji, iz St. Cesareja, kamor so bili evakuirani.

COZ je že v Italiji pričel s kulturno-prosvetnim delom. V Splitu so odpirali osnovne šole in gimnazije z lastnimi učitelji in profesorji ter »ljudsko univerzo«. Imeli so svoje pevске zbornice, prireditve so razne razstave, prireditve z recitacijami, petjem in drugimi nastopi. Prirejali so tudi razne tečaje na področju zdravstva. Kot posebnost velja omeniti »šolo« otrok, ki je bila zaradi pomanjkanja prostora kar na prostem. Učenci niso imeli na voljo niti najosnovnejšega šolskega pribora kot je papir in svinčnik. Pisali so v pesek s palčkami.

V dečji koloniji je bilo 900 otrok, večinoma iz Korduna, Like in Banije. Večina otrok je starše izgubila v vojni. Prav ti otroci so preživljali največje strahote fašizma. Partizani so jih našli v gozdovih in razdejanih vaseh, prezeble in popolnoma izčrpane, poleg ubitih mater in požganih domov. Med sirotami je bilo več slepih, ranjenih, pohabljenih, brez roke ali noge in podobno. Veliko je bilo otrok brez najosnovnejših podatkov, kot je ime, rojstni podatki in podobno. Tem najdenčkom so dajali različna imena, Mali, Crni, Mile, Sine in druga. Vsi ti otroci so bili zaradi razmer, glede na starost, izredno resni, skromni in disciplinirani. Njihovi obrazi so bili med igro silno otožni in zamišljeni. Pretresljivo je bilo dejstvo, da je bilo med njimi izredno veliko srčnih bolnikov, oziroma otrok z oslabilnim srcem, mnogo pa jih je umrlo za tuberkulozo.

Nekaj otrok je bilo nastanjenih v neki gimnaziji. Neke noči so me klicali k težko bolnemu otroku. Električne v nezakurjenem prostoru ni bilo. V temi sem se pretipala preko otrok, ki so ležali na tleh in tako prišla do malega bolnika. Prostor je bil dobesedno napolnjen z malimi telesci. Bi-

la je zima sredi leta 1944, okna so bila zaradi bombardiranja brez šip, mnogi otroci pa so bili pokriti z eno samo odejo.

SOS

Povsem razumljivo je, da smo hoteli spraviti te male bolnike na postelje, predvsem pa na primernejši kraj oziroma prostor. V civilni bolnišnici je bilo samo 12 ali 13 postelj, težko bolnih otrok pa je bilo vedno več kot 20. Trudila sem se, da bi jim preskrbeli in uredili kakšen primernejši prostor, kjer bi bilo mogoče urediti tudi zasilno bolnišnico. Potrkala sem na vsa vrata, kjer bi mi lahko pomagali. Povsod so mi na ljubezniv način dejali, da je vse odvisno od moje iznajdljivosti. Odpravila sem se na brezupno pot. Hodila sem od samostana do samostana, a vse je bilo zaman. Obiskala sem vrsto porušenih vil in hotelov. Tudi tu ni bilo uspeha.

Po sistematičnih zdravniških pregledih otrok sem dobila izredno zaskrbljujoče podatke. Omenila bom samo nekaj podatkov iz mojega poročila, ki sem ga dne 31. 12. leta 1944 poslala štabu baze NOVJ sanitetnemu oddelku v Bariju. Načelnik sanitetne komisije je bil takrat slovenski zdravnik dr. Neubauer.

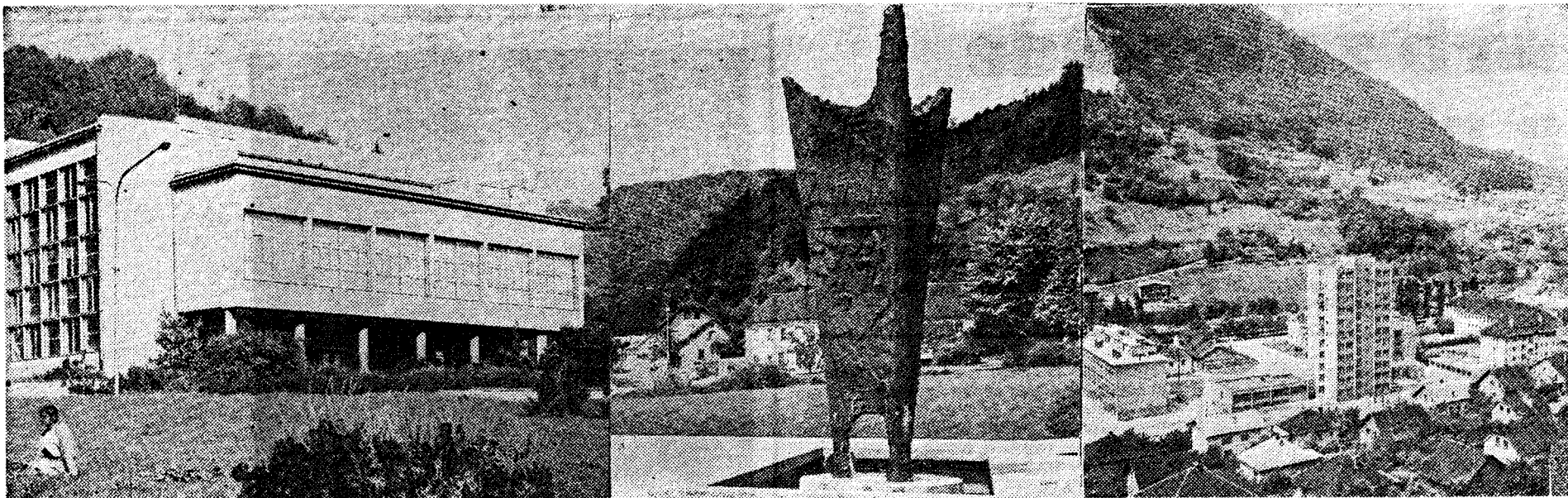
V poročilu sem navedla, da ima od 877 pregledanih otrok 53 vnete oči, 167 težje vnetje sapnika in požiralnika, 26 vnetje srednjega ušesa, 187 bronhitis različnega porekla, 20 angino, 4 akutni sklepni revmatizem, 6 otrok je bilo s težjim vnetjem sečnika, 6 vnetjem jeter, 823 vnetjem ustne sluznice, 286 z močno povečanimi bezgavkami na vratu, 32 pa vnetjem limfnih žlez. Bilo je tudi 164 primerov garij, 88 s kožnim vnetjem kože, 37 z glivičnim obolenjem kože. 85 otrok je imelo diarejo. Pri prav pretresljivo velikem številu otrok je bilo mogoče ugotoviti močno oslabele srca, razširitve, povečanja in aritmično delovanje srca.

V »Gradski bolnišnici« so januarja leta 1945 umrli trije otroci zaradi tuberkuloze. Tega podatka verjetno ni potrebno posebej pojasnjevati. Na srečo je v začetku leta 1945 dečji koloniji uspelo s pomočjo ZAVNOH dobiti večje in boljše prostore v hotelu »Siler«, bivšem dvorcu kraljice Marije in v večjih sosednjih vilah. V eni od teh sem uredila zasilno otroško bolnišnico. Zopet sem prosila za pomoč dr. Neubauerja, načelnika sanitetne komisije v Bariju, in vsa zahvala mu gre za pomoč, ki je prispela od kanadskega Rdečega križa.

Storila sem vse, kar je bilo v moji moči. Pri tem sem vložila mnogo truda v to, da sem usposobila laično osebje za delo pri oskrbi bolnikov.

KONEC

S tem člankom zaključujemo serijo sestavkov pod naslovom »Slovenski pediater in otroci v NOB«. Tema s tem seveda ni izčrpana in napisati bi bilo mogoče še veliko. Za pomoč se zahvaljujemo prim. dr. Boženi Grosman, ki nam je dala na voljo potreben material. Čez čas bomo skušali objaviti prispevek dr. Božene Grosman na zadnjem kongresu slovenskih zdravnikov in vas tako podrobneje seznaniti z ilegalno zaščito otrok med NOB v Ljubljani.



Občina Zagorje praznuje svoj praznik

Pomembno je, da smo začeli

Minuli ponedeljek, 9. avgusta, so Zagorjani spet slavili svoj občinski praznik. Pravzaprav pa bi morali slaviti noč med osmim in devetim avgustom, kajti prav na to noč pred petintridesetimi leti je revirska četa doživela svoj ognjeni krst. Bila je to ena prvih partizanskih akcij v Sloveniji, toda ne prva na ozemlju današnje zagorske občine oziroma v revirjih, kajti revirci so že pred tem okupatorju dali vedeti, kaj si mislijo o njegovem tisočletnem Reichu. Že sredi julija (štirinajstega) so z veliko propagandno napisno akcijo po delavskih kolonijah v Zagorju razbili nemške napise in kačipote na cestah po vsem okrožju. In dvanaesti dni pozneje je počilo. Trboveljska partizanska skupina je 26. julija izpraznila rudniško skladišče razstreliva v Trbovljah in naslednjo noč s tem razstrelivom razstrelila železniško progo pri trboveljski elektrarni. Ta akcija je bila usklajena z drugimi akcijami v revirjih. Zagorski diverzanti so namreč razstrelili progo blizu zagorske železniške postaje, partizanski sodelavci pa so med Zidanim mostom in Hrastnikom odvrgli ročne bombe na tovorni vlak.

OHOLI NOVI RED RODI ODPOR

Vse te akcije so bile pravzaprav odgovor na nemško nasilje, ki je dobivalo vedno večji zalet. Po prvih mesecih, ko je nemška soldateska, pijana zmage pirovala zaradi naglih vojaških uspehov, so za vojaki prišli birokrati tretjega Reicha, ki so začeli uvajati svoj red. Začeli so izseljevati Slovence, zapirati napredne ljudi, ponemčevati... skratka začel se je teror.

Nekatere je nemška moč tako fascinirala, da so se ji uklonili in se podali v službo okupatorjev. Tako so bili na primer v Zagorju nemški policisti, razen tega pa je bila tudi tako imenovana Werkschutz (rudniška straža). To stražo so tvorili v glavnem Zagorjani. Bili so oboroženi in so skratka predstavljali okupatorsko oblast.

In tako se je zgodilo, da so isti fantje in možje, ki so še pred pol leta kot prijatelji skupaj popili kozarček v gostilni, naenkrat stali na dveh različnih straneh — eni goloročki, vedno bolj preganjani, a z zavestjo, da služijo pravični stvari, drugi oboroženi in željni okupatorju dokazati svo-

jo zvestobo z ovajanjem, preiskavami in tako naprej.

Komunisti, tudi zagorski, so morali sami izvohati, kdaj jih bodo zaprli, in se torej prej potegniti v ilegalo, v partizane. Tako je torej okupator s svojim redom pravzaprav pospešil, da so fantje in možje odšli v hribe.

»NE BO SE VEČ DOSTI VOZIL S KOLESOM...«

Franc Klugej, s partizanskim imenom Miklavž (to ime je dobil po dolgi bradi, ki jo je takrat nosil), ki je v noči iz 8. na 9. avgust poveljeval eni od napadajočih skupin, se takole spominja, kako je utekel aretaciji. Takrat je bil star 39 let, poročen in oče 15-letnega sina. Bil je komunist od predvojnega in je svoja nagnjenja tudi bolj ali manj očitno kazal. Razpečeval je letake in drug revolucionaren material, ga zatikal v nabiralnike ali dajal pred vrata, no, prijateljem pa kar v roke, saj se jih ni bal.

»Tako sem take letake dajal tudi nekemu Kržišniku, saj sva bila prijatelja,« se

spominja Miklavž. Toda tisti Kržišnik je kmalu prestopil k Werkschutzu in je bil iz dneva v dan bolj nemški.

»Bal sem se, kdaj me bo izdal, zato sem nekega dne poslal k njemu znanko,« pripoveduje Klugej, »hotel sem namreč izvedeti kdaj me bodo prijeli. Rekel sem ji, naj ga vpraša, doklej se bo tale Klugej vozil naokrog s kolesom. Znanka je res odšla h Kržišniku in ga vprašala tako, kot da ji gre Klugej prav na živce. In Kržišnik ji je ponosno zagotovil: »Saj se ne bo dolgo vozil. Kakor hitro bo prišel gestapo, se bo nehal...«

Nekaj dni pozneje se je Klugej peljal na Vače. Ko se je vračal, ga je spotoma ustavil znanec rekoč:

»Franc, mirkaj, kurbe so prišle!«

Klugej je takoj vedel, kdo so tiste »kurbe.« Odtihotapil se je k svoji hiši in videl, da je Kržišnik s policajem v hiši. Čakal je, da sta odšla, potem je prišel domov. Našel je le sina. Ženo so odgnali v zapor, od koder so jo po nekaj mesecih izpustili. Toda Klugeja so iskali zaman. Odšel je v partizane.

CILJ — OROŽJE IN STRELIVO

Takrat so gozdovi že oživel. Iz Zagorja, Trbovelj, Hrastnika so se v hribe umaknili napredni možje. In 1. avgusta so na Čemšeniški planini ustanovili revirsko partizan-

cijo vdreti v obe poslopji in čim hitreje odnesti strelivo in orožje.

»V moji skupini smo bili štirje,« pripoveduje Klugej, »dva sva imela puške, dva pa sta bila oborožena z bombami. Približno toliko mož in takšno oborožitev so imeli tudi v Grahkovi skupini.«

Toda presenečenje je izostalo. Borci obeh skupin so namreč že bili na bojnih položajih in so čakali uvodnega znamenja — strelo, ko je obhodna nemška patrolja prišla v bližino partizanov in jih opazila. Ciril Groznik je moral ustreliti nanjo pred dogovorjenim časom.

BOMBE SO ŠTRAJKALE

Borci so se še naprej držali dogovorjene načrta, vendar pravega uspeha ni bilo. Obe skupini sta napadli. Dva moža iz nemške patrolje sta se zatekla k zahodnemu vhodu v orožniško postajo, tretjega, ranjenega, po postavi velikega Nemca pa je odvelkel vodja orožnikov v notranjost poslopja.

Zdaj so nastopili bombaši. Toda vrag si ga vedi zakaj je od bomb, ki so jih zmetali v okna obeh postojank, eksplodirala le ena. Pa še ta se je razpočila pred oknom in ne v notranjosti, tako da je le ranila pomožnega policista, ni pa raztrgala niti okenske rešetke. Posadki, ki bi morali biti mrtvi oziroma onespobni, sta vedno

ZAPISI IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI



FOTOGRAFIJA Z VPRAŠANJEM

Kdo so trije borci na sliki? Kdaj in kje je bil napravljen posnetek?

Tovariš Janez Hudobivnik iz Kranja, Cesta JLA 29, nam sporoča v zvezi s fotografijo, ki smo jo objavili lani 18. aprila, naslednje:

Na sliki je 2. minerska četa Gorenjskega odreda iz začetka leta 1944. Posneta je bila na Papeš studencu na Jelovici. Fotograf je bil Mirko Lakota. Original je pri direktorju podjetja Živila v Kranju tovarišu Cirilu Ankerstu. Na sliki je razpoznavni Filipa iz Lipnice pri Radvljici, Jožeta, iz okolice Bleda (zdaj član opernega pevskega zbora v Ljubljani), Jožeta, znanega pod imenom Tiger, Janeza Hudobivnika, ki je bil četni komisar, Stanka Kunstija, ki je gostilničar v Radvljici, Aleša iz Bodešča in Miha Karota (v železniški uniformi). Kuhar na sliki je neki Janko iz Prtovča v Selški dolini. Tovarišica je neka Marjanca.

sko četo, pod vodstvom Lojza Hohkrauta. Toda četa, čeprav za začetek številčno dokaj močna (po nekaterih podatkih okrog 70 mož), je bila skorajda neoborožena. Imeli so nekaj pušk in bomb od starojugoslovanske vojske. To pa je bilo premalo, da bi se lahko uspešno postavili v bran, kaj šele napadli.

Zato je bila prva naloga čete: priti do orožja in streliva. Lojze Hohkraut in Sergej Kraigher sta zategadelj izdelala načrt o napadu na orožniško postojanko v stari osnovni šoli na Toplicah in na bližnjo postojanko Werkschutza v zgornjih prostorih rudniške restavracije.

Hkrati s to osnovno operacijo naj bi ostale skupine čete pripravile dodatne sabotažne akcije, kot je miniranje ceste med Zagorjem in Trbovljami, rezanje telefonskih žic in podobno.

PRESENEČENJE V PRESENEČENJU

Kot smo že rekli, so bili revirci dokaj slabo oboroženi. Danes je sploh težko izvedeti, s kakšnim orožjem in s koliko streliva so razpolagali, vendar je tega moralo biti zelo malo. Miklavž pravi, da je bila večina borcev neoborožena.

Zato pa so revirci računali na najmočnejše partizansko orožje — presenečenje. Osmega avgusta zvečer so krenili s Pleš. Razdeljeni so bili v dve bojni skupini. Eno je vodil Polde Grahek s Pleš na Jablano čez Čolnše in je napadla postojanko Werkschutza, drugo pa Franc Klugej s Pleš, čez Kisovec, Podvinski vrh. Ti so napadli žandarmerijsko postajo. S Klugejevo skupino je šla tudi skupina zaščitnice, ki je imela pravzaprav namen po uspešno izpeljani ak-

bolj divje streljali, medtem ko je partizanom začelo primanjkovati streliva, saj so imeli le po nekaj nabojev. Na srečo je že po načrtu Janez Groznik streljal z nekega hriba s svetlečimi naboji in je tako pritegnil sovražnikov ogenj. Po eni uri obstreljevanja so se borci umaknili brez izgub proti Čemšeniški planini.

Da bi bila smola še večja, so odpovedali tudi mineri na cesti k Trbovljam, pa tudi telefonske žice so ostale nepoškodovane. Vse zaradi tistega prezgodnjega strela. In tako se je dobro uro po napadu že peljala kolona šestih tovornjakov polnih orožništva iz Trbovelj.

ČRNI »GASILCI«

Zjutraj po napadu je bilo v Zagorju vse črno gestapovcev, orožništva, varnostne službe in kriminalistične policije. Prišli so celo iz Celja in Maribora. Začele so se preiskave po hišah, Nemci pa so sumili, da se je napad začel v nekdanjem samskem domu. Zato so večino od 60 Zagorjanov, kolikor so jih aretirali, pobrali prav iz tega doma. Odgnali so jih v Mauthausen, kjer so večino po nekaj mesecih pomorili.

Hajkali so tudi partizane. Tako so imeli partizani 12., 15. in 21. avgusta v bojih z nemško policijo in orožništvom hude izgube, toda vsi ti »gasilski« ukrepi okupatorjev so bili brez haska. Plamen upora se je razgorel, kajti netivo je črpal iz svojih ljudi, ki jim je ta akcija, čeprav neuspešna, vrnila zaupanje v svojo vojsko. Sicer pa je akcijo v enem stavku najbolje opisal Franc Klugej:

»Navsezadnje uspeh ni bil tako pomemben; pomembno je, da smo začeli!«

Samo nekaj kilometrov iz Pulja, v zalivu, ki ga konvertibilni turizem še ni našel, tičijo Banjole. Daleč je že čas, ko so tod stale vojašnice Angloameričanov (do ukinitve cone A!) pa tudi od leta 1954, ko je bila v Banjolah zasnovana počitniška kolonija otrok padlih borcev narodnoosvobodilnega boja. Ni jih malo, ki se spominjajo Marjane Draksler, ki se je v ta košček naše zemlje zaljubila kot bi bila otrok morja. Srečna tišina, lepota narave, to bi bilo nekaj za naše borce, je govorila. Petnajst let je minilo, odkar so začeli organizirano prihajati, odkar je bila ustanovljena počitniška skupnost. Dandanes je v njej zastopano dvajset slovenskih občin. Iz preproste barake se je razvil sodobno urejen počitniški dom, pravzaprav spekter novega in ostankov poveljne turistične skromnosti. Počitniška skupnost ZZB NOV Ljubljana v Banjolah, katere ustanoviteljske pravice so bile po ukinitvi okrajnega odbora prenešene na mestni odbor ZZB NOV Ljubljana, posluje dobro. Pa vendar bi bilo njeno poslovanje še uspešnejše, če ne bi bili registrirani kot samostojna gospodarska organizacija, če bi jih družba ne obravnavala kot vsako drugo gostinsko podjetje. Iz slednjega izhajajo številni prispevki in obveznosti, ki jih v Banjolah iz leta v leto bolj pestijo.

SEZONA DOLGA LETO DNI?

Tudi na straneh našega časnika smo v minulih letih zvesto spremljali razvoj te počitniške skupnosti. Vemo, da se je z razširitvijo borčevske počitniške skupnosti širil v neposredni bližini tudi ostali turizem. Domačini so začeli za silo urejati zemljišča, po katerih so ljubitelji neposrednih naravnih užitkov začeli postavljati šotore. Takšnih privatnih 'campov', ki jih puljska občina dovoljuje, je bilo vse več. Več ljudi, več dinarjev v občinski blagajni. Več dinarjev pa je bilo tudi v počitniškem domu ZZB NOV. Gospodarski položaj omenjenega doma so začeli v precejšnji meri reševati prav

Borci, ki prihajajo na letovanje v Banjole, prihajajo izključno na svoje stroške, brez regresov, nekateri s hudo skromnimi pokojninami in do skrajnosti izdelanim načrtom izdatkov. Uprava doma želi, da bi njihovi gostje trošili; trošijo zunanji gostje, velikokrat precej pozno v noč. Da bi jim zaprli vrata, tega v Pulju ne dovolijo in to ne bi bilo koristno za domačo blagajno. Kompromisi? Da, včasih tudi na račun počitka.

Zanimiv je primer iz mariborskega počitniškega doma ZZB NOV v neposredni bližini Banjol. Omenjena počitniška skupnost je pred časom sprejela na letovanje tudi nekatere sindikalne organizacije. Posamezna

Na obisku v
Počitniški
skupnosti
ZZB NOV
Ljubljana
v Banjolah

KAKO LETUJEMO

ti gostje. Ampak s 700 gosti, kolikor jih je včasih na hrani, je precej več dela kot s 400 rednimi, ki so člani borčevske organizacije ali njihovi najbližji sorodniki. Pa še delovno moč je sila težko dobiti. Redno zaposleni so v domu le upravnik, računovodja in hišnik. Ostali pa: mladina in upokojenici. Prve in druge napore od ranih jutranjih ur do konice noči hudo utrudijo. Sezona pa traja od 25. maja do 25. septembra. Če bi trajala skozi vse leto...

...Z minimalnim številom stalno zaposlenih bi lahko podaljšali sezono na dvanajst mesecev, pravi upravnik DRAGO DOLINSEK. Razmišljamo tudi o tem, da bi oskrbeli bolj ali manj stalno zdravniško službo, da bi nas obravnavali kot dom in ne kot gospodarsko organizacijo. Morda bi veljalo razmisliti tudi o predlogu, da bi bili vsi objekti za letovanje članov ZZB NOV Slovenije organizirani s skupnega centra, morda na RO ZZB NOV Slovenije. Pri tem bi se lahko vodila enotna politika 'borčevskega turizma'.

TURIZEM IN »BORČEVSKI TURIZEM«!

Nobenega dvoma ni, da je bila naša skupnost v zadnjih letih ustrezno naklonjena reševanju vprašanj borcev NOV, čeprav so se nekatera reševala počasneje kot bi bilo želeli. Če ostanemo pri naših domovih, moramo omeniti Dom VVI v Strunjanu, ki je brez dvoma naš velik skupen ponos in prepotrben objekt za klimatsko zdravljenje. Si smemo želeli, da bi imeli naši borci približno take pogoje, kot jih imajo v Strunjanu invalidi, tudi v ostalih počitniških domovih?

KOLIKO TROŠIJO BORCI?

In vendar, v Banjolah je mogoče letovati za sedem starih tisočakov dnevno. V novozgrajeni depandansi je strošek nekoliko višji pa tudi ugodje. Za vse tiste, ki v dom ne pridejo z napotnicami borčevske organizacije, je življenje samo deset dinarjev dražje. In ni čudno, da je vsaokrog več mladih kot tistih, ki jim je dom prvenstveno namenjen. Ampak mladina borem ni v napoto, nikoli jim ni bila. So pa tudi sku-



pinice, ki pozabljajo, da niso edina živa bitja tega sveta in nad takšnimi se človek, naj je bivši borec ali ne, samo razžalosti.

Če smo zapisali, da borci, ki letujejo v Banjolah, nihče ne regresira, moramo zapisati še nekaj. Posamezne slovenske občine, ki so soustanoviteljice Počitniške skupnosti ZZB NOV Ljubljana v Banjolah, so prispevale sredstva pri investicijski gradnji. Z ozirom na višino prispevka je bilo določeno število ležišč, s katerimi samostojno razpolagajo. Če pa teh ležišč do določenega roka ne izkoristijo, z njimi razpolaga uprava doma.

Drago Dolinšek: »...V času izven glavne sezone so posamezne občine pošiljale na letovanje v Banjole družbeno zaslužne ljudi ali socialno slabše preskrbljene. Njihovo bivanje v domu so regresirale polovično ali pa ga plačale v celoti. Žal pa je resnica, da je stopnja ugodja na letovanju odvisna od gospodarske moči posamezne občine. Da bi prišli na letovanje borci — kmetje, so zelo redki primeri.

Pred leti so borci trošili v domu več kakor dandanes; najmanj trošijo tisti, ki so tu izven letne sezone. Pri kosilu se zadovoljijo s kozarcem radenske vode. Ostaja pa jim skrb za kurjavo, za obleko, za življenjski vsakdan.

NAČRTI NE POZNAJO LETNIC!

Segam jim v roke in jih sprašujem. Zadovaljni so. Slavko je letos že šestnajstič v Banjolah. »Človek se navadi stare partizanske družbe,« pravi. Dvakrat tedensko so tu zabavni večeri, pravi drugi, ostali dnevi pa so mirni.

»...Se pred leti smo obiskovali domačine, pekli ribe in uživali ob domačem vinu. Zdaj je drugače; v domu imamo vse, kar si želimo. Če le želimo nas odpeljejo s kombiji na izlet v bližnje kraje. Se posebej zadovoljni smo, kadar se v zaliv pripelje s svojo barko barba Nikola. Izleti z njim so pravi morski užitek...!«

»...Borčevski turizem? Ne, ni kot bi bilo lahko. V Sloveniji je pre malo počitniških domov za borce. Sezona je kratka, vsi pa želimo letovati v dveh najbolj vročih mesecih. Še veliko je borcev, ki si ne morejo privoščiti letovanja v naših počitniških domovih...!«

Tako eni, drugi drugače. Zemljišče je v zakupu do leta 2000. Blizu, a za prenekatero nedosegljivo obdobje. Načrti se ne ustavijo tudi ob takšni letnici. Z zadnjo izgradnjo depandanse s 45 garsonjerami (devetdesetimi ležišči), z ureditvijo urbanističnega načrta obalnega območja Banjol, s 120 ležišči, ki so v centralno ogrevanih prostorih, z ureditvijo kanalizacije, sanitarij in estetske zunanje podobe, je bila začrtana tudi prihodnost. Vse je odvisno od ljudi, od poslovanja — od denarja. V bližini naj bi zrasli še trije podobni počitniški objekti. Ena lokacija je na zemljišču, ki ga upravlja Počitniška skupnost ZZB NOV Ljubljana. Če ne bo posebnih ovir, bo prišlo do gradnje še letošnjo jesen. In zdi se, da bodo kmalu napeljali tudi telefon.

Levo in desno, na vseh straneh se oglašajo komercialni turizem. Lesene barake in montažne hišice ga ne bi mogle zadržati.

Tekst in foto:
SILVO TERSEK

Počitniško naselje borcev v Valovinah

V počitniškem naselju ZZB NOV Pohorje v Valovinah pri Puli je vsako leto zelo živahno. Borci, brigadirji in drugi radi zahajajo tja. Prebivajo v lesenih in zidanih hišicah med košatimi borovci. Toda kako se hišice med seboj razlikujejo! Nekateri zidane imajo bojlere, sanitarije, tapete in celo hladilnike, v lesenih pa niti vode ni. To me je kar malce začudilo. Pa kljub temu je tam prijetno in lepo. Pogosto prirejajo za goste izlete s čolnom in obiščejo počitniško naselje ZZB NOV v Banjolah, pristanišče ali pa kaj drugega. Ob večerih so večkrat igrali in staro ter mlado se je zavrtelo na terasi. Ej, bilo je veselo, da kaj! Starejši so se kar pomladili. Borci so bili ob dobri kapljici židane volje in obujali so spomine, vesele in žalostne. Tovariš Jože Dvoršak se je spomnil na strahote, ki jih je doživljal v taboriščih. Grozno! Pri sosednji mizi pa se je hahljal brkati možakar: »Ti, Lojze, se še spominjaš, ko sva se spravila nad tiste štiri švabe in jim odnesla orožje in hrano? To ti je bil hec!« Zanimivo je bilo ob takih večerih. Tako prijetno, domače

»Zelo rad sem tukaj. Všeč mi je ta mir in okolje. Hrana je dobra, plaža tudi,

za zabavo je poskrbljeno; kaj naj si še drugega želim?« se je spraševal brigadir-veteran Leo Čepič. Zelo dobro pozna brigadirsko življenje, saj se je udeležil doma-
l vseh večjih mladinskih akcij po vojni. In še hčerko, gimnazijko Mojco, je navdušil, da jo je letos mahnila v mladinsko delovno brigado »Djerdap 76«.

Tovarišica Sonja Marič je tudi preživljala počitnice v Valovinah. Nekoč je bila skojevka, po vojni pa brigadirka. Sodelovala je na dveh zveznih akcijah in številnih manjših. In še letos: ob dnevu mladosti je bila s študenti in sodelavci na akciji v Podčetrtku, kjer je prejela celo diplomu udarnika...

Vojak-mornar Gorazd pa v Valovinah ni preživljal počitnic. Je Mariborčan in ob morju služi vojaški rok.

»Meni je všeč, da je tu zbranih toliko generacij. Tukaj so borci, naši osvoboditelji, pa brigadirji veterani, ki so obnovljali porušeno dmovino, brigadirji današnjih dni, ki še danes pomagajo pri gradnji cest, vodovodov in ob potresu prizadetim krajem.«

Nenazadnje pa so tukaj še vojaki, branitelji in čuvarji, med katere sodi tudi tovariš Gorazd z bližnjega mornariškega garnizona. In še mladi smo resnično uživali.

Vse mi je bilo všeč, le nekaj me je motilo: veliko časopisov in časnikov so prodajali, od Dela, Pavlihe, Stopa pa tja do KIH-a, toda zaman sem iskala naš TV-15. In ni mi bilo vseeno. Kje le naj ga imajo, če ne prav v borčevskem naselju.

LUCKA LESNIK

Poveljniku glavnega štaba Slovenije za SLO, generalpolkovniku in narodnemu heroju Rudolfu Hriberniku-Svarunu, generalpodpolkovniku Avgustinu Jukiću ter drugim starejšim starešinam JLA so preteklo sredo na Bloški planoti misli verjetno bolj kot običajno poromale trideset in nekaj let nazaj — torej v čase, ko so se v tesnih partizanskih taboriščih kot mladi fantje seznanjali s skrivnostmi orožja in partizanske taktike. Podobna naloga — čeprav seveda v veliko ugodnejših razmerah — namreč te dni čaka v sruču Notranjske več kot tisoč študentov prvih letnikov slovenskih fakultet. Fantje so se zbrali v drugi izmeni vojaškega taborjenja mladinske študentske učne enote.

Obisk visokih gostov, med njimi je bil tudi sekretar RK ZSMS Zdene Mali, ni niti za malo spremenil ali vznemiril utripa skoraj vojaškega življenja v taboru, ki se je dodobra uteklo že v petih dneh. Fantje so se dobro znašli v pogovoru s starešinami in pokazali znanje, ki se v tako kratkem času pridobi le pod dobrim vodstvom, v pristranih odnosih in v okolju, kjer je človek vreden toliko, kolikor zna in kolikor si prizadeva, da bi svoje znanje še izboljšal.

Za to pa je dovolj možnosti tudi največjim vedoželježem. Vse pa je seveda sestavljeno z namenom, da bi bruci v dobrih štirinajstih dneh vojaškega taborjenja pridobili toliko vojaškega znanja in veščin, k bi omogočale, da se v primeru potrebe še pred odsluženjem vojaškega roka lahko kot komandirji strelskih oddelkov vključijo v splošni ljudski odpor.



glavnega štaba Slovenije za SLO, Rudolf Hribernik:

»Čestitam, tovariši mladinci! Ker so v naših vrstah le ljudje kot ste vi, torej pripravljeni za učenje, obrambo in SLO, bi bil naš odpor uspešen. Prve sovražne oklepničke bi ustavili že graničarji na meji, z akcijami, kakršno ste prikazali, pa bi njihove vrste redčili za vsakim ovinkom, na vsakem mostu. V srce Slovenije in domovine bi se tako prebilo le redko, še verjetneje pa nobeno vozilo. S tem bi bil cilj dosežen. Če bi to delo opravili v okviru SLO, bi ostale obrambne enote lahko prevzele druge naloge.«

ZGREŠENIH ZADETKOV SKORAJ NI

Po obisku bivališč, v katerih so postele urejene tako, kot bi jih gladila ženska roka in po skoku v kuhinjo, kjer so pravkar pripravljali že tolikokrat pohvaljeni vojaški pasulj, smo obiskali strelišče.

Tu je bilo vse v gibanju že precej pred uro, ko je sonce prikukalo izza notranjskih gozdov. Strelci so bili razdeljeni po skupinah. Eni so razlagali potek streljanja, spet drugi so pripravljali puške in sprejemali

strelivo, tretja skupina je čakala na znak za odhod na strelno črto, od koder so zanesljivo odmevali strelji.

Na koncu pa znak s trobento, mirno in raport: »Mladinec ta in ta, pet strelcev v polno od šestih, šest od šestih, štiri od šestih, vse v polno« in tako naprej. Slabih strelcev skoraj ni. Tokrat le trije od 181 mladincev niso izpolnili vojaške strelske norme.

Gostje se ne morejo načuditi. Čestitka za čestitko. Nekdanji stari partizani so ponosni. Ideje SLO in izročila revolucije so, tako jih na tihem pohvali poveljnik učne enote, sprejeli s srcem. Za to imajo nekaj zaslug tudi delovni aktivisti ZK IN ZSMS, ki so jih organizirali v vsaki skupini. Niti ene skupine ni brez komunistov, ki se tudi tukaj kaje. Iz prve izmene so poslali kar 79 predlogov za sprejem v ZK. Isto velja tudi za ZSMS. Njeni člani so dobili tukaj precej snovi za poznejšo obravnavo v svojih osnovnih organizacijah. Ti bodo morali med drugim prevzeti tudi pobudo za nadaljnje izboljševanje organizacijskega in vsebinskega koncepta vojaških taborov in učnih enot, ki so letos zaorale na področju SLO novo, svežo brazdo.

JANEZ ODAR

Nikoli utrujeni

Program pa ne ponuja le vojaškega znanja. V podrobno in premišljeno, sicer za 10 ur pripravljenem dnevnem urniku, ki pa se pogosto razvleče tudi na 12 ur, so pripravljene tudi druge zanimive teme. Od prvih nujnih podrobnosti in izkušenj raznih oblik neoboroženega boja in odpora, seznanjanja z nalogami in delovanjem civilne zaštite do možnosti, ki jih ima vsak občan in še posebno mladinec na področju družbenopolitičnega in gospodarskega življenja okolja, kjer živi in dela. Čeprav so teme zahtevne in si zaradi pomanjkanja časa sledijo brez daljših odmorov, pa med popoldanskim počitkom in preden v taboru zvečer utrjejo luči, ostane še nekaj časa za sestanke aktivov ZK in ZSMS, za šport in razvedrilo, ne nazadnje pa tudi za srečanja z mladimi borci iz bližnje in daljne okolice.

Prvi skok v uniformo se bo brez dvoma vsakemu od mladih udeležencev vojaških taborjenj zarezal globoko v spomin — pa naj si se je to zgodilo na Notranjskem, v sruču gorenske visoke planote, med bosanskimi gozdovi ali kjerkoli drugje po Jugoslaviji. Kraj, ime in jezik nista važna: gre za domovino. Tudi tu je skupna točka z NOB. Ljubzen do domovine — socialistične domovine, spoštovanje tradicij borbe in ljudske revolucije, bratstvo in enotnost, pripravljenost za obrambo naše neodvisnosti in neuvrčenosti, za mladince, ki so se še pred dnevi zgrozili ob misli na vojaško disciplino, danes ni več le parola. Primerjava koncepta splošnega ljudskega odpora ter izkušenj in razvoja narodnoosvobodilnega boja je skupaj s številnimi primeri pravega vojaškega tovarštva v taboru dovolj prepričljiva. Četudi se med poukom sem in tja prikrade v razlago posamezni srboburvaški vojaški izraz ali fraza in četudi bi morebiti prekratek čas za spoznavanje, napori vadbe, želja in iztrganost iz domačega okolja lahko silili k individualnosti.

Tovarištvo v enoti je med drugim pohvalil tudi generalpolkovnik Rudolf Hribernik. Vzrok za pohvalo je bil »pri roki« že pri ogledu urjenja prve od skupin mladinske študentske učne enote. Skupina je obravnavala in vadila spopad enote z letali v zraku. Ko so se seznanili z osnovnimi elementi takega boja: določitev oddaljenosti, hitrosti letala, način merjenja in cilje, oceno uspešnosti streljanja in podobno, je sledilo preverjanje znanja. Komandir skupine je želel pri tem preizkusiti prostovoljce. Nekaj časa se nihče ni javil, mladi so se le spogledovali in nasmihali. Na ponovno pobudo poveljnika se je javil bradati Uroš Levičnik in brez navoroze, na kratko in po slovensko, ponovil vse bistvene elemente takega boja, čeprav se mu pred uro ali dvema o njih verjetno ni niti sanjalo.

Poveljnik glavnega štaba SLO je pohva-

lil organiziranost vaje, disciplino sodelujočih in dodal:

»Zdi se mi, da je iskanje prostovoljcev povsem odveč. Na obrazih se jim bere, da so si vsi zapomnili vsaj glavna pravila, ki jih je treba upoštevati pri streljanju na letala v zraku. Da prostovoljcev ni bilo, je vzrok drugje — v solidarnosti. Nihče se ne mara takrat, ko zna toliko kot ostali potiskati naprej.«

Ugotovitev je bila gotovo točna. Še več. Zdelo se nam je, da je skupina kljub temu, da je skupaj le nekaj dni, uglašena in enotna skoraj toliko, kot je bil uglašen in jasen njihov »Trikrat hura za generale«, ko so se gostje poslavljalili od njih.

ZA VSAKIM OVINKOM TANK

V bližnji borovi gozdiček je izginila skupina z zemljevidi in kompasi v rokah. In seveda v popolni bojni opremi. Orientacija! Če je bilo v enoti kaj bivših ali še aktivnih tabornikov ni znano, vsekakor pa je jasno, da jim je taboriško znanje te avgustovske dni še kako koristilo.

Po cesti se je privaril pravi, pravcati tank. Kdor bi stavil, da ga je precej mladih prvič videlo tako od blizu in tako v resnici, bi stavo gotovo dobil. Kljub temu pa so se proti njemu grozeče obračale cevi dveh topov brez povratnega učinka. Izkušenejši desetar je vodil merjenje. Druga skupina je vadila vkopavanje min in gostje nad cesto niso opazili močne zasede. Nanjo je opozoril šele službujoči desetar, ki je skočil iz zelenja pred starešine in raportiral.

SKUPINA V BOJU Z OKLEPNIKI

Gostje so se umaknili in gledali. Izza ovinka je rožljaval tank. Sedemindvajset mladih nad cesto ni bilo nikjer videti. Toda tu so bombe, dimne in povezane v snopice. Na poligonu le simbolične, v resnici pa bi posadki tanka kar pošteno zameglile pogled.

To pa je priložnost za Roberta Umeka iz Sežane. Ležal je v zaklonu tik ob cesti in kot bi to delal vsak dan je potisnil pod tank mini, ki bi napadalca raztrgali vsaj gosenici. Napad je popolnoma uspel.

Presenečenju pa ni konca. Tu sta novi mini »na poteg« in pravi dež granat, ki bi lahko ustavil tri, ne le ene, četudi največje premične gore jekla in železa.

Zbor z oceno akcije. Mladi, starešine in gostje so zadovoljni. Bilo je sicer še nekaj napak v kritju, rokovanju s posameznim orožjem, toda akcija bi tudi v težjih razmerah uspela. Vsebovala je namreč vse elemente splošnega odpora. Del nalog ljudi, ki v njem sodelujejo, bi bil namreč v primeru agresije tudi spopad s sovražnimi oklepniki. To je poudaril tudi poveljnik



foto: Janez Zrnc

V pobrateni občini

Delegacija občine Ajdovščina se je udeležila praznovanja 35. obletnice vstaje hrvaškega naroda v pobrateni občini Petrinja. Petrinjci so nam pripravili izredno tople in pristrčen sprejem. Že dan pred praznikom, 26. julija, smo si v popoldanskem urah ogledali nekatere pomnike iz naše revolucije. Hudo smo bili pretreseni, ko smo nemi obstali ob prvih obrisih spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega (beri ustaškega) nasilja v vasi Joševici. Domačini, ki so nas sprejeli več kot prijateljsko in tovariško, so nam povedali, da je pred vojno v njihovi vasi živel nad 1300 ljudi. Med vojno je v borbi padlo približno 60 vaščanov, skoraj 300 pa so jih ustaši poklali.

Dolgo smo se zadržali pri obeležju, na katerem so izpisana imena pomornih otrok. Poleg priimka in imena je mogoče razbrati, da so bili mnogi rojeni leta 1941, a umorjeni leta 1942. Starejši občan nam je pripovedoval kako kruto so morili prav dojenčke. Metali so jih v zrak, da so padali na vrh bajoneta, jih prijemali za nožice in udarjali z glavico ob zid...

Vas so požgali že ob prvem naletu in tudi kasneje so jim ob vsakem prodoru razdejal tisto, kar so si uspeli popraviti.

Podobne zločine so ustaši počeli tudi v drugih krajih: v Grabovcu so poklali več kot 1200 ljudi, v Glini, kjer so svojo zločinsko morijo opravili kar v cerkvi in klali toliko, da je kri skozi vrata v potoku tekla na ulico in še in še. Ob tem smo se spraševali ali se še živeči zločinci in narodni izmečki sploh zavedajo grozotne krivde in gorja, ki so ga povzročili? Vse kaže, da se tega ne zavedajo. To potrjujejo njihovi povojni zločini od bombnih atentatov do zahrbtnih ubojev. Preveč so strahopetni, da bi gledali žrtvi v obraz, razen če ni ta dobro zvezana ali pa povsem nemočna kot so bili nemočni otroci, žene in starčki, ki so jih zverinsko pomorili. Končno to potrjuje tudi knjiga Michela Lesperta, ki je izšla v Franciji in ji botruje založnik Jacques Grancher »Ustaši — teroristi zaradi idealov«. O tem je bilo že govora v TV 15, 29. julija letos. So mar to ideali

za »demokracijo« in »svobodni svet«, da se zahrbtno pobija nemočne? Mi vemo, da so ti okoreli zločinci in njihovi posamezni nasledniki pripravljeni še moriti. In ker vse to vemo smo vedno pripravljene braniti in ubraniti tisto, kar smo si priborili z ogromnimi žrtvami in katerim prištevamo tudi tiste z Joševice, Grabovca, Gline in ostalih predelov Jugoslavije. Podobno so nam ob slovesu rekli tudi prebivalci Joševice in drugi.

Ob dnevu vstaje hrvaškega naroda, 27. juliju, smo se udeležili proslave v Samarici na Čavič Brdu. Slovesnost je bila ob še nedokončanem spomeniku prisegi banijskih partizanov. Prisego so položili 28. septembra 1941. leta. Na spomeniku je vklesano:

»Zaklinjem se da iz ruke neću pustiti oružje sve dok posljednji fašistički okupator ne napusti moju zemlju, sve dok posljednji ustaški gad ne bude istjeran!

Zaklinjem se, da ću neprijatelju, koji je pomoću domaćih izdajica i plaćenika porobio i opljačkao moju zemlju, klao i ubijao moj narod, žene i djecu, i oti-mao moje žito, moj trud i muku, i izgonio me iz mog djedovskog ognjišta — zaklinjem se da ću mu se osvetiti nemilosrdno, da ću mu nanositi udarac za udarcem, krv za krv, smrt za smrt!

Zaklinjem se da ću se u nemilosrdnoj borbi protiv ustaških razbojnika čuvati i kaniti svakog samovoljnog ispada i osvećivanja nad mirnim stanovništvom, ženama i djecom ma kakve vjere i narodnosti bili!

Zaklinjem se, da ću uvijek i svagdje zastupati misao bratstva-jedinstva i zajedničke borbe Srba, Hrvata i Muslimana za čišćenje moje zemlje od domaćih izdajica i plaćenika, bili oni iz srpskih, hrvatskih ili muslimanskih redova!

Zaklinjem se da ću prije umrijeti nego odati sebe ili svoje drugove i našu svetu borbu, da ću prije umrijeti nego pljačkom, samovoljno i nasiljem okaljati zastavu pod kojom se borim!

Ako prekršim ovu svetu zakletvu, ako pokažem slabost, malodušnost, kukavičluk, nedisciplinu ili zlonamjernost i izdam interese svoga naroda, neka smrtno padnem od ruku svojih drugova!«

FRANC TOMAZIĆ

Najbolj splošni vtis, ki ga ima spremljevalec dogodkov letošnjega filmskega festivala v Puli je, da je minil v sorazmernem miru in spravi. Tej ugotovitvi botruje po vsej verjetnosti dejstvo, da je lanska filmska bera dokraj skromna (šestnajst filmov) in zato ni sprožila nobenih predfestivalskih sporov in kritik, kje naj se kakšen film predvaja. Festivalsko vodstvo kot tudi žirija sta lahko postavila vse filme v areno in se tako izognila sicer običajnemu predfestivalskemu burnemu uvodu, ki je potem v večini primerov vzdrževal isto zagnano in celo ihtno temperaturo skozi ves festival. Prav tako so bili letošnji filmi več ali manj velikemu številu ustvarjalcev kot tudi gledalcev že znani, to pa je pomenilo, da je bila stopnja pričakovanja novosti zmanjšana na minimum. Pri kraju lahko omenimo še to, da na letošnjem festivalu ni bilo kakšnih vidnih in predestiniranih zvezdnikov, ki bi s svojo željo po zmagi in zavestjo, da je nagrada le ena, povzročili, hote ali nehoti, vročino, da ne rečemo bojno vzdušje.

Ob letošnjem pregledu filmske proizvodnje

Medlost, ki napoveduje dramatične spremembe

Predvsem Slovenci smo v tej situaciji lahko upravičeno pričakovali, da bo vidnejša nagrada prejel film »Idealista« režiserja Igorja Pretnarja. Tako se je potem tudi zgodilo, dobil je Veliko zlato areno kot najboljši film letošnje jugoslovanske filmske bere in povsem zaslužen. Ta film namreč posega v tisti dve sferi letošnje tematske zaokroženosti, ki jo je večina kritikov opredelila kot zgodovino in sodobnost, oziroma kot naslombo na literaturo, oziroma izvirni scenarij. Delovni tim, ki je ustvaril film »Idealista«, na nek način združuje vse te elemente v kompleksno celoto. Po vsebini in stilski obdelavi se je film držal v temeljih literature in preverjenih, klasičnih filmskih prijemov, po drugi strani pa je pri obdelavi teme, že zaradi njene aktualnosti tudi danes in še zlasti po postavitvi v ospredje človeka, segel v najaktualnejši odnos filmske umetnosti do našega neposredno živčnega časa. Ker gre za kompleksne človeške like, ni prav nič čudno, da sta oba glavna igralca, Radko Polič in Milena Zupančič, prejela zlata areni za igro. Režiser Pretnar je, s pomočjo Cankarjeve predloge in Zupanove obdelave, podal človeške like večplastno, s tem pa seveda postavil v ospredje tudi igralce, kot aktivne nosilce in sooblikovalce ideje. Ista ocena velja v tem filmu za vse stranske vloge, kjer se pred nami razgrinja še nepoznani potencial naših gledaliških in filmskih igralcev.



Marjeta Gregorac je za vlogo v Duletičevem filmu »Med strahom in dolžnostjo« prejela srebrno areno.

Ker mora pričujoči zapis ostati predvsem v okviru razmišljanja o letošnjih sadovih jugoslovanske kinematografije v celoti, moramo v tem smislu zapustiti področje »Idealista«, o katerem bo potrebno zaradi njegove kvalitete in aktualnosti še kdaj spregovoriti, in se podati v oceno kompletnega vtisa letošnjega pregleda in kaj le-ta ponuja za seme prihodnosti.

KJE SO SPREMEMBE

Glede na to, da je bila večina filmov oprta na preteklost, zlasti na literarne predloge, in da partizanska tematika, kljub nekaterim skromnim poskusom intimnega psihologiranja (izjema pri tem je Duletičev film, o katerem smo že pisali), še vedno ni zapustila področja klišejskega tipiziranja in predvsem bučne pirotehnike, in da so tudi sodobne teme, z eno častno izjemo, namreč

Paskaljevičevega prvenca »Čuvaj plaže v zimskem obdobju«, pustile prav nezadovoljiv in medel vtis, moremo zaključiti, da smo v jugoslovanski kinematografiji na tisti točki, ko se preživeto lomi v zadnjih vzdihljajih, novega pa še ni. Govoriti v tej zvezi zgolj in kar naprej le o krizi scenarijske, kar je bila zadnje čase sporna točka in kaj problematična rana jugoslovanskega filma, bi bilo preveč enostransko, predvsem pa ne bi zadovoljivo odgovorilo na to, kaj je v takšni situaciji posledica in kaj vzrok. Zato se moramo ob tako nezadovoljivi beri filmov po številu in dokajšnjem padcu tudi v kvaliteti, lotiti problema malo širše in pobrskati po vsem, kar se je v letošnjem letu v prostoru družbenega odločanja o kinematografiji dogajalo.

Družbeno zanimanje za film in za ureditev kinematografije s stališča samoupravnih odnosov in družbene kontrole tudi na tem področju umetnosti, se je korenito zadržalo prav v vse sfere ustvarjanja in reprodukcije, v kadrovske politike, politiko načrtovanja programov, v medrepubliško sodelovanje in tudi v sodelovanje vizualnih medijev. Ne nazadnje se je postavilo še vprašanje vloge in položaja filmske kritike.

Film kot umetnost se tako nahaja na prelomnici svoje družbene konstituiranosti in mesta, oziroma vloge, ki mu gre v okviru večjega napore skupnosti, da bi se resnično uveljavili samoupravni odnosi v kulturi, s tem pa tudi v filmu. Tu ne gre le za pozornost glede materialne osnove, ampak tudi za neposredno vključitev v čim širše odločanje in sodelovanje družbe.

Stanje letošnje Pule je tako potrebno gledati skozi prizmo prehodnega obdobja tega novega konstituiranja filma, kajti kolikor je to dejanje pozitivno v dolgoročnem smislu, pa prav faza prehajanja iz enega v drug sistem, dopušča tudi še delovanje nekaterim konformistom, umetnikom, ki grade svoj uspeh na dopadljivosti in ljude, ki pravzaprav ne razumejo prav dobro, kaj prinaša s seboj pojem marksizma v umetnosti. Ne vidijo, da gre v osnovi predvsem za kritično analizo stanja in lastnega delovanja, ne pa za zaviranje konstruktivne iniciative posameznika v imenu neke apriorne ideje, kot se je to zgodilo z letošnjim Vlakom v snegu. Ta film je katastrofalno, gotovo zaradi igre otrok, omamil puljsko publiko, ki mu je dodelila celo svoje najvišje priznanje, Jelena, za idejo, ki ne more biti v čast našim družbenim odnosom. Prav tako po drugi strani ni razumeti kritike kot pripomočka analize preveč enostavno in kritizirati kar vse vprek, neutemeljeno, zmedeno in pri tem ne ločiti semena od plev, niti vedeti, kaj je zakonita posledica, kaj slučajnost. Tudi občute na želja po objektivnosti v filmih z vojno tematiko je v tem konceptu večkrat zašla tako daleč, da je negativne tipe spremenila v prav ljubke junake, ki pač niso sami krivi, če so na napačni strani.

FILMSKI IDEALISTIČNI IN STVARNI PUNT

Vse se tako zdi, da razmere niso še toliko dozorele, da bi trenutnemu stanju v kinematografiji lahko v celoti in popolnoma zaupali v imenu odgovornosti, poštenosti ali celo marksizma. V tem smislu in v skladu z našo ustavo, lahko družba pozitivno sodeluje na nivoju odločanja kulturnih skupnosti ali komisij pri socialistični zvezi, kajti pod parolo, da je strokovnost nedotakljiva, se pač ne morejo več skrivati šarlatani in neopredeljene osebe. Tu ne gre za strogo politično namigovanje, ampak



Trije zlati: Igor Pretnar, Milena Zupančič in Radko Polič. Posnetek je s snemanja filma »Idealista«.

predvsem za celostno družbeno angažiranost ali še preprosteje, za odnos in opazovanje človeka in njegovega odnosa do sveta. To je bila tudi vedno tista najgloblja srž in vrednost vsakega umetniškega dela, zaradi katere je dobilo patino brezčasia in je bilo razumljivo vsemu svetu. V tem kontekstu se ni ustrašiti kakšnih absolutnih kršitev umetniške svobode, kajti poštenost in talent sta se že letos pokazala za tisti vrednoti, ki obstaneta ne glede na razmere in mimo katerih ne more še tako manipulirana žirija. Letošnje nagrade so bile podeljene resnemu delu, inovatorstvu, svežini in resničnim cineastičnim dimenzijam: »Idealista« (Pretnar), »Dolga pot« (Gapo), »Čuvaj plaže v zimskem obdobju« (Paskaljevič) in »Kmečki punt« (Mimica).

Ko bodo za to zadolženi ljudje pri filmskih hišah, vedeli, kaj hočejo, kakšna naj bo njihova programska politika, se bo kaj hitro uredil tako problem scenarijske kot tudi problem umetniške svobode in ustvarjalne izpovedi, kajti za pozitiven rezultat bodo potrebni zreli in sposobni umetniki in vodje. Dokler pa tega ni, ne moremo biti začuden niti nad stanjem kot se kaže preko leta, niti nad rezultati tega stanja ob končnem pregledu. V luči te ugotovitve je potrebno takoj pristaviti, da še nikoli ni bilo toliko resnega dela zastavljenega prav na področju filma in tako kontinuirano delo mora roditi tudi sadove. Najprej

morda malo zmedene, dokler se stvari dokončno ne uredijo, potem pridejo na vrsto umetnine, ki zahtevajo daljše priprave in materialno sigurnost, kot tudi profesionalno zbranost. Za vsem tem pa je želeli tudi javno mnenje, ki se bo oblikovalo in odločalo za ta ali oni projekt v okviru vertikalnega sistema kulturnih skupnosti v občinah, regijah in republikah.

Morda pa v tem diapazonu gledano, vendarle ni naključje, da so letos, v času, ko se v skladu s spremembami v družbenem odnosu do kulture nasploh, posveča tudi filmu precej več pozornosti (druge kulturne dejavnosti, ki so imele tradicijo še iz časov narodnostnega prebujanja, smo obravnavali prej), morda vendarle ni naključje torej, da so stopili v letošnji puljski areni v ospredje filmi, ki govorijo o prodoru, oziroma uveljavljanju naprednih idej, ali o narodovem in narodnostnem konstituiranju in tako zajeli tisto problematiko, ki naj bi imela usodne posledice za socialno in narodnostno prebujanje in urejanje. Podoben eksistencialni proces se danes veže tudi na urejanje mesta kulture v družbi in na njeno vrednost. Občutljivost avtorjev lahko tako postane družbena občutljivost, umetnost pa se s tem vključi v združeno delo. Seveda gre pri tem za avtorje, družbo in umetnost, ki imajo kaj povedati.

NEVA MUZIČ

Pisano gradivo še vedno privlači

Knjiga Staneta Terčaka Celjski Stari pisker je monografija, s katero se je avtor oddolžil spominu žrtev nacističnega nasilja v znani mučnici. Zbral je mnogo zgodovinskih dokumentov in marsikaj rešil pozabe tudi iz izpovedi prič. Posebno vrednost pomenijo tudi poslovilna pisma na smrt obsojenih. Širši javnosti je še manj znano, da so zaporniki v Starem piskru in v kapucinskih zaporih izdajali prve tedne ilegalni časopis »Kapucinski totik« in »Toti Stari pisker«; iz šaljivih verzov si bralec lahko ustvari razločno sliko o njihovem življenju. Verem prikaz razmer se tudi odlomki iz dnevnika zdravnika Edvarda Serka z Vranskega, ki so ga zaprli septembra 1942. Še vedno vzbuja grozo pripovedovanje očitvecev streljanja; 374 borcev in bork za našo svobodo je bilo ustreljenih na mrkem dvorišču zapora.

Knjiga je opremljena s številnimi slikami in faksimili, na koncu pa ima tudi povzetek v slovenščini in nemščini. Tako kot Terčakovo prejšnje delo, »Ukradeni otorci«, ne bi smela manjkati v nobeni šolski knjižnici na slovenskih tleh. Izšla je pred kratkim pri založbi Borec, stane 153 dinarjev, ima pa 281 strani.

Na knjižni trg je pred kratkim prišel tretji del Komisarjevih zapiskov izpod peresa Matevža Haceta. Na 205 straneh nekdanji komisar 14. divizije prikazuje življenje v prvih dveh letih po vojni. Tudi v tem zvezku se je poslužil beležk iz svojega dnevnika. Avtor ne sledi nekemu kronološkemu zaporedju dogodkov, marveč jih slika posamično. Toda tisto, kar ga je najbolj impresioniralo osebno, razširi in podkrepi s primeri iz domačega, največkrat kmečkega okolja. Vse, česar se je lotil, je zato privlačno tudi za preprostega človeka. Tudi njegov jezik mu bo razumljiv.

Iz zapiskov stopajo na dan predvsem liki notranjskih kmečkih možakov in fan-

tov, ki so jih prizadeli vojni dogodki in ki jih oboje, partizane in nasprotnike, družijo želja po čimprejšnji obnovi, čeprav še niso vsi razumeli, da so nastopili novi časi in da se bo spremenilo tudi družbeno življenje. Kot politični funkcionar je poslušal njihove želje, prošnje in pritožbe, ožigosal pa je tudi prve pojave birokracije in nekatere ostanke preživle aktivistične miselnosti. Skratka, Hace je bil tudi tokrat realist in radi ga bomo brali.

Knjiga je izšla pri založbi Borec in stane 142 dinarjev.

POLDE VRBOVSEK

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

IZ RAZVALIN, POGORIŠČ

Iz razvalin, pogorišč,
iz krvi in trpljenja
našega tisočkrat križanega
človeka,
v trpljenju prekaljenega človeka,
vstaja nov svet...

Tisoče naših mladih ljudi
z veliko ljubeznijo nov svet
gradi,
iz razvalin, pogorišč, trpljenja,
krvi...

Ljuba Skornšek
Jelovica, maj 1944



Obrambni dan brigadirjev »Kožbana 76«: ekipa se na startu pripravlja na pohod po azimutu

NOVA KVALITETA PRI IZVAJANJU VAJ ZRVS
V OBČINI LJUBLJANA-CENTER

Hvalevredna množičnost

V letošnjem letu so osnovne organizacije ZRVS v občini Ljubljana-Center pri izvajanju letnih izpitov dosegle kvaliteten premik v vseh pogledih. Kar je bilo lansko leto samo zelo uspešen poskus nekaterih naših osnovnih organizacij, je letos postalo splošna praksa. V letošnjem letu je občinske organizacije ZRVS uspelo zganiti prav vse osnovne organizacije, da so priredile svoje letne orientacijske pohode izven Ljubljane, na pomembnejših področjih, znanih iz NOB. Pri tem so uspeli pritegniti vse družbenopolitične dejavnike s svojega področja, kakor tudi s področja terena, na katerem so akcije izvajali. Povsod, pa naj bo v Semiču, na Vačah, na Travnici gori, kakor tudi na Blokah, so se te akcije razvile v pomemben družbenopolitični dogodek, ki je vplival na vse navzoče.

Posebej pomembno je, da se je vseh akcij udeleževala tudi mladina s svojimi pohodnimi enotami, taborniki, mladinskimi ekipami in ekipami organizacij za tehnično kulturo, kot so raketarji, letalski modelarji itd. Vse te ekipe so pomembno oživele in povzdignile tako program naših posameznih akcij kakor tudi splošno razpoloženje na teh akcijah. Če globalno ocenimo vse te akcije, lahko opazimo pomemben napredek, ki je, kakor je bilo že rečeno, v tem, da so letos take akcije izvedle prav vse organizacije ZRVS v občini. Naj si sedaj ogledamo vsaj v osnovnih črtah posamezne akcije.

V Semiču, pomembnem partizanskem kraju naše Bele krajine, sta skupaj z belokranjskimi tovariši dne 23. 5. 1976 osnovni organizaciji ZRVS Stari Vodmat in Poljane priredili svoje letne izpite. Izpite je delalo 182 rezervnih starešin iz Ljubljane in okrog 50 tovarišev iz Bele krajine. Na akciji je bilo okrog 450 udeležencev iz Ljubljane.

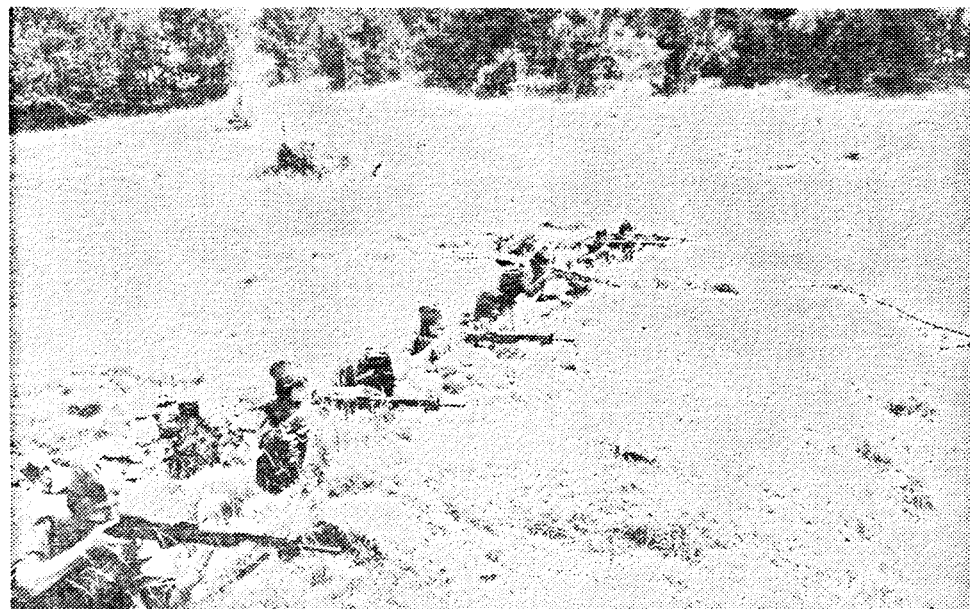
Dne 29. 5. 1976 so osnovne organizacije ZRVS Ajdovščina, Kolodvor in Prule skupaj s tovariši iz Ribnice in Sodražice priredile podoben orientacijsko-taktični pohod. Tudi tukaj je bila udeležba zelo ugodna. Iz Ljubljane je delalo izpit 345 rezervnih starešin, skupaj z osnovno organizacijo ZRVS Sodražica, kjer je bilo na izpitu 45 članov ZRVS. Vseh udeležencev je bilo samo iz Ljubljane okrog 400, okrog 200 pa še iz okoliških krajev. Tudi ta akcija je nadvse uspela.

Nedelja 30. maja 1976 je bila že tradicionalni dan srečanja občanov Tabora z občani Vač. V okviru tega tradicionalnega srečanja

so nastopili tudi člani osnovne organizacije ZRVS Tabor. K izpitu je prišlo 110 rezervnih starešin. Posebnost te akcije je bila v tem, da se je orientacijsko-taktičnega pohoda množično udeležilo tudi precej drugih ekip iz KS Tabor, kakor na primer borci, mladina, taborniki, člani civilne zaščite in predstavniki mnogih drugih množičnih družbenih in družbenopolitičnih organizacij. Vseh udeležencev je bilo samo iz KS Tabor okoli 600, domačinov pa prek 1.000.

Lep sobotni dan 12. 6. 1976 pa je bil kaj primerno okolje za množično srečanje občanov KS Gradišče ter občanov KS s področja Blok. Prvo tovrstno snidenje je primeren okvir tudi zelo uspešno izvedene akcije osnovnih organizacij ZRVS Gradišče in Stara Ljubljana. Pri tem so pomembno pomagali tovariši iz osnovnih organizacij ZRVS Bloke. K izpitu je prišlo 130 članov ZRVS. Posebnost teh izpitov je bila v tem, da so rezervni starešine preizkušali svojo spretnost tudi v streljanju s puškomitraljezom na razdaljo 300 metrov. Uspehi strelskih vaj so bili glede na težke okoliščine zelo zadovoljivi.

Po tem kratkem pregledu letošnjih akcij ZRVS Ljubljana-Center lahko za sklep ugotovimo predvsem to, da pomenijo pomemben uspeh v vidni osamosvojitvi osnovnih organizacij ZRVS te občine. To je na vsak način nadvse pomembno. Nikakor pa ne smemo pozabiti pomoči vseh krajevnih skupnosti občine, ki so pomagale tako moralno kakor tudi materialno, da so letošnje akcije dosegle tako visoko raven.



V nedeljo, 11. julija so se v Ilirski Bistrici končale dvodnevne vaje mladincev in mladink, prostovoljcev v enotah teritorialne obrambe. Na vajah je sodelovalo 45 mladincev z območja Ilirske Bistrice, spoznali pa so orožje ter imeli tudi streljanje z vojaško puško. Čeprav so nekateri prvokrat prijeli za puško, so bili rezultati zelo dobri. (Petar Nikolić)

OBRAMBNI DAN BRIGADIRJEV MDA »KOŽBANA 76«

ŽULJI, KRAMPI

Mladina naše dežele je bila v vseh fazah razvoja socializma pri nas ena najbolj naprednih sil v boju za humanejšo družbo in bogatejše življenje. Po oboroženem delu revolucije je mladina obnavljala porušeno domovino, gradila prve velike industrije, velike akcije kulturnega preporoda, se učila sama in učila druge. In tako je tudi MDA »Kožbana 76« dne 6. julija začela delo z istim namenom, ki ga bodo zaključili 29. avgusta letos. Na gradbišču se bo v osmih brigadah, ki se bodo razporedile v štiri izmene, zvrstilo okrog 360 mladih brigadirjev iz vse republike. Prvi so zasadili krampe in lopate v trdo zemljo Kožbanskega kota brigadirji brigade Ivan Rob iz Nove Gorice in Slavko Slander iz Ljubljane.

Mlade, ki bodo pomagali napraviti konec nerazvitosti tega območja, čaka veliko delo. Treba bo izkopati 4750 metrov vodovodnih jarkov, od Brega pri Krasnem do Kožbane.

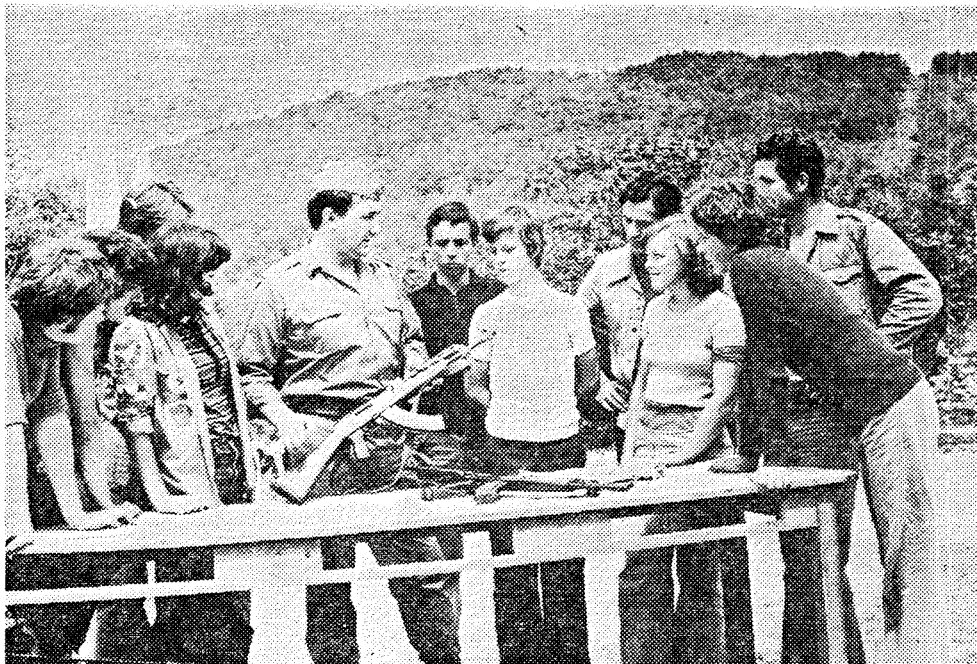
Seveda ne bo šlo tudi brez druge plati brigadirskega življenja. Tu imajo izredno priložnost, da se podrobneje seznani s številnimi vprašanji splošne ljudske obrambe, da organizirajo taktično-orientacijske vaje, da se povežejo z organizacijo borcev in rezervnih starešin ter da organizirajo skupna srečanja, da se politično usposablja za delo v krajevni skupnosti in temeljni organizaciji združenega dela, da organizirajo marksistične krožke. Zvrstilo se bodo kulturne prireditve, predavanja, športna tekmovanja in večeri ob tabornem ognju.

Preden pričnemo pisati o obrambnem dnevu, še nekaj o Kožbanskem kotu. Sem sodijo kraji Kožbana, Slapnik, Brezovk, Senik, Brdice, Nozno, Vrhovlje, Golo brdo in Breg pri Golem brdu, v katerem je le 58 naseljenih hiš. Druge so prazne. Imajo dve trgovini, ki sta odprti po trikrat tedensko z eno gostilno. Največji problem so voda in ceste. O telefonskih zvezah niti ne sanjajo. Ljudje s tega konca so bili vedno preveč ponosni. Ves ta del se je raje pohvalil, kot da bi svetu oznanjal svojo revščino. Pa se ponos izplača. Družba jim je začela pomagati.

V skladu z družbenim dogovorom republiške konference ZSMS o mladinskih delovnih akcijah in v skladu s samoupravnim sporazumom o medsebojnih obveznostih ter načinu združevanja in uporabe sredstev za izvedbo mladinskih delovnih akcij v letu 1976, je opredeljena tudi naloga ZRVS Slovenije. Tako je za izvedbo obrambnih dnevo mladinske delovne akcije »Kožbana 76« zadolžen občinski odbor ZRVS Nova Gorica, ki je v sodelovanju z občinsko konferenco ZSM, upravnim organom za ljudsko obrambo, občinskim štabom za teritorialno obrambo in osnovno organizacijo ZRVS Dobrovo že izvedel obrambni dan z brigadirji prve izmene mladinske delovne akcije »Kožbana 76«; udeležilo se ga je 75 tekmovalcev in tekmovalk iz novogoriške brigade Ivan Rob in iz ljubljanske brigade Slavko Slander. Njegov namen je bil preizkusiti znanje brigadirjev in poznavanje spretnosti iz ljudske obrambe. Vanj so vključili vse brigadirje in brigadirke, kar je v duhu Zakona o ljudski obrambi.

Tega dne se je pokazalo, kako so si brigadirji in brigadirke prizadevali, koliko so pripravljeni in kdo so najboljši. Petčlanske ekipe so se pomerile med seboj v streljanju, metanju bomb, plezanju po vrvi in pohodu s pomočjo busole, azimuta in skice.

Že zgodaj zjutraj so člani komisije iz Nove Gorice in Dobrovega pričeli prihajati po skupinah. Najpozneje, tik pred sedmo



Rezervni kapetan Stojan Skočir pojasnjuje brigadirjem, kako deluje brzostrelka.



Iz snežniških gozdov

Piše: JOŽE OBLAK - SIME

8. nadaljevanje

Dne 9. julija sta bila odpuščena Silvo iz 1. čete 3. bataljona Tomšičeve brigade in Stanko iz 2. čete 3. bataljona. Silvo in Stanko sta bila popolnoma zdrava že 22. junija, toda zaradi hajke, ki je trajala teden dni, sta odšla v

enoto šele 9. julija.

Dne 18. julija sem dobil sporočilo od dr. Lojzeta, da namerava štab Notranjske zone poslati v našo bolnišnico 15. »maroderjeva«. Na ta sprejem smo se pripravili, toda napovedani bolniki niso prišli.

Avgusta je prišel na okre-

vanje Tone Šraj-Aljoša, politkomisar čete iz Loškega oddreda, ki ga je močno zdelal revmatizem. Aljoša, ki je zelo lepo pel, je zapustil bolnišnico takoj po kapitulaciji Italije in je kot pripadnik Šercerjeve brigade padel novembra 1943 na Mašunu.

Vinko Baraga-Levčkov je

PI IN OROŽJE...



Pri streljanju z vojaško puško je bila najčinkovitejša tretja ekipa Slandrove brigade (na sliki). (Foto: Mile Gojković)

uro so prišli predstavniki štaba občinske teritorialne obrambe. Takrat so brigadirji živahno urejevali dvorišče okrog šole v Brdicih in se pripravljali za obrambni dan. Točno ob 7.30 so bile brigade postrojene na igrišču pred šolo, kjer so jih razdelili v 15 skupin.

Najprej so v učilnici šole poslušali Marina Bastijančiča, ki jim je govoril o organiziranosti in delovanju zveze rezervnih vojaških starešin. Potem so si ogledali kratkometražne filme z vojaško tematiko: »Pogumna dekleta«, »Študent v uniformi« in »Splošni ljudski odpor je jež za sovražnika«. Počeno ob devetih so brigadirji in brigadirke zasedli šest delovnih mest hkrati, na tleh so bile po tri in na drugih treh po dve ekipi. Na prvem delovnem mestu so plezali po vrvi, na drugem streljali z vojaško puško, na tretjem metali ročne bombe ter na četrtem, petem in šestem ogledovali pehotno strelno orožje. Na teh so jih seznanili z bojnimi lastnostmi in ravnanjem z vojaško puško, polavtomatsko in avtomatsko puško, puškomitraljezom, pištolo in s tromblonom ter tromblonsko mino.

V istem času, ko so nekatere ekipe izvajale različne naloge na vseh delovnih mestih, so druge že hitele na pohodu po azimutu in skici. Na stezi, dolgi 3750 m, so morale ekipe najti določene točke v določenem času. Na teh točkah so bili topografski ali taktični znaki, ki so jih ekipe morale narisati v patroljne liste.

Zunaj na travniku, tik zraven osnovne šole v Brdicih, so plezali po vrvi. Pripomočki so bili vrvi, dolga tri metre, in močna hrastova veja. Doseženi uspeh je bil nad pričakovanim. Le za nekaj tekmovalcev je bila dolžina vrvi precejšnja ovira.

Na pokosenem travniku so metali ročne bombe. Orožje je bila ročna ofenzivna bomba M-69; tarča: lik prsi, oddaljena 25 me-

trov; okoli tarče trije koncentrični krogi premera 3 m, 6 m in 9 m. Doseženi uspeh pa je bil pod pričakovanjem. Le eden tekmovalec je dosegel največje možno število točk. Za večino tekmovalcev je bila razdalja precejšnja ovira.

Na travniku pred vinogradom so streljali. Orožje je bila vojaška puška M-48, tarča krožna s premerom 50 cm na podlagi 60x60 cm. Tarča in strelci so bili 100 metrov narazen. Strellec je dobil pet nabojev, ki jih je moral izstreliti v nedoločenem času in to leže z naslonom. Doseženi uspeh je kar zadovoljiv.

Po končanem tekmovanju so na dvorišču osnovne šole v Brdicih razglasili rezultate ter podelili praktične nagrade. Ob tej priložnosti je spregovoril predsednik občinskega odbora ZRVS Marino Bastijančič. Slovesnosti se je udeležila tudi predsednica občinske konference ZSM Nova Gorica Vida Milkuž.

Najbolj se je izkazala peta ekipa iz brigade Slavko Slander, ki je osvojila 209 točk. Drugo mesto je zasedla druga in tretje mesto tretja ekipa Slandrove brigade z 208 oziroma s 192 točkami. Med posamezniki je bil najboljši Albin Grobnar iz Slandrove brigade, ki je dosegel 62 točk, drugi pa je bil Drago Korošec, prav tako iz Slandrove brigade, z 59 točkami in tretji Franc Rižnar iz brigade Ivan Rob s 56 točkami.

V streljanju z vojaško puško so bili najboljši Albin Drobna iz Slandrove brigade, ki je dosegel 34 od možnih 50 krogov, drugi je bil Iztok Čepri iz brigade Ivana Roba s 33 krogi in tretji Lado Korošec iz Slandrove brigade z 31 krogi. Tekmovalci in organizatorji so bili nad doseženimi rezultati navdušeni.

MILE GOJKOVIČ



Na vrvi se še kako rado zgodi, da se neke sredi »pote« plezanje ustavi in ne gre in ne gre več naprej. Hrastova veja — cilj — je še predaleč, roka pa prekratka, da bi jo dosegla.

bil odpuščen 3. avgusta; odšel je v rajonski odbor OF Loška dolina.

Avgusta 1943 so bili sprejeti štirje partizani: Franc Pih, borec druge čete 1. bataljona Gradnikove brigade (17. avgusta), Franc Virt, borec tretje čete 4. bataljona Škerceve brigade (17. avgusta), Avgust Murovec-Gustl, borec prve čete 1. bataljona Gradnikove brigade (22. avgusta), Franc Mlekuš-Zmago, kurir 2. bataljona Gradnikove brigade (22. avgusta).

Štanje v bolnišnici konec avgusta 1943 je bilo naslednje: 11 oskrbovancev, od tega 2 ranjenca ter 9 bolnikov in rekonvalescentov. Od tega so štirje težko hodili, pet sridnje in samo dva sta hodila sama. Oseba je bilo 8. Ljudi glede nabave sanitarnega materiala smo se popolnoma osamosvojili. Takoj po prihodu v Ute sem navezal stike z okrožnim odborom Ol' Cerknica in okrajnim ko-

mitejem KPS za Južno Primorsko.

Okrožni odbor mi je preiskrbel nekaj sanitetnega materiala, ki sem ga moral plačati.

Veliko večji in uspešnejši je bil kanal, ki sem ga vzpostavil preko kurirskih postaj TV 18 in P-1 do okrajnega komiteja KPS za Južno Primorsko. Kurirska postaja P-1 je bila onstran močno zastražene stare državne meje na Pivki. Navezal sem zelo dobre stike s sekretarjem OK KPS za Južno Primorsko Rudijem Mahničem-Brkincem, narodnim herojem, ki je kasneje padel na Goriški fronti 1943. leta.

Rudi Mahnič mi je že 10. junija 1943 poslal sanitetni material in mi sporočil, da me bo redno zalagal z njim, ker njegove zveze segajo prav v Trst.

Tako se je zgodilo, da sem naenkrat imel preveč sanitet-

nega materiala. Zato sem 24. junija 1943 poslal glavnemu štabu preko TV-18 tri zavoje sanitetnega materiala in 8 kirurških instrumentov obenem s prošnjo, da mi sporočijo naslov, kamor naj v bodoče pošiljam sanitetni material. Dr. Cedrik, sanitetni referent glavnega štaba, katerega do takrat nisem poznal, mi je 4. julija odgovoril, da naj pošiljam ves sanitetni material na naslov: Ivanov, intendant. Ivanova (Ivan Mavrovič) sem dobro poznal še iz Tomšičeve brigade in zanj vedel, da je postal glavni intendant SCVPB na Kočevskem Rogu. Sanitetni odsek glavnega štaba mi je pisal 16. avgusta (pismo sem prejel 22. avgusta): »Iz poročila vodij karavel vidim, da prihaja na tvojo točko precej sanitetnega materiala. Prosim, da ta material s točnim seznamom pošlješ na moj naslov (21).

(se nadaljuje)



Ob navzočnosti predstavnikov družbenopolitičnih organizacij, obmejnih enot JLA, šol in drugih so v medicinski šoli v Sempetru izročili namenu še eno sodobno polavtomatsko strelišče za zračno puško s šestimi strelskimi mesti. To je deveto strelišče za zračno puško v občini Nova Gorica, na katerem lahko hkrati tekmuje štirinšestdeset tekmovalcev.

V Sempetru je že od nekdaj veliko zanimanje za strelski šport tako na osnovni šoli Ivana Roba kot na srednjih šolah, v delovnih organizacijah in v krajevni skupnosti nasploh. Strelišče s šestimi mesti za zračno puško je zgradila Medicinska šola v sodelovanju s SD »Vozila« in njeno delovno organizacijo. V objekt je bilo vloženi nad 6.500 dinarjev, dijaki šole in člani SD »Vozila« pa so opravili nad 200 ur prostovoljnega dela. Posebno je treba pohvaliti Ličera Venčka, Umberta Bizjaka in Staneta Črviča, ki so si vsestransko prizadevali pri gradnji strelišča.

Strelišče bo rabilo medicinski šoli, SD »Vozila«, »Iskra«, delovnim organizacijam, ustanovam, šolam, pripadnikom obmejnih enot JLA, mladini in krajanom ter organom milice.

Na sliki: Umberto Bizjak, rezervni kapetan JLA in predmetni učitelj telovadbe in obrambe in zaščite, je sprožil častni strel med otvoritvijo strelišča. (Mile Gojković)

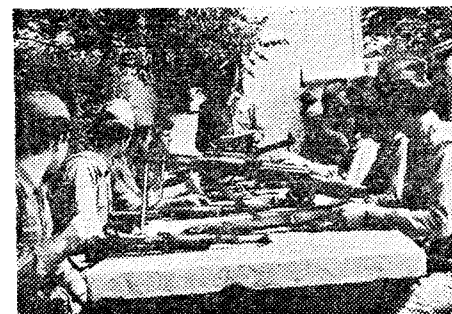
LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZASČITA

Varovati mejo je čast

V nedeljo, 15. avgusta, praznujemo dvaintrideseto obletnico obstoja naših obmejnih enot. Tega dne leta 1941 je bil z odlokom nacionalnega komiteja osvoboditve ter vrhovnega poveljnika NOV in POJ tovariša Tita ustanovljen KNOJ, ki je prerastel v elitne graničarske enote naše domovine.



1. Varovanje meja domovine je težka in obenem častna naloga. Meja je življenje in krvni obtok naše skupnosti, zato za njeno nedotakljivost skrbijo dobro izurjeni, budni, pogumni in iznajdljivi fantje — naši graničarji in ljudje, ki živijo v obmejnem pasu.



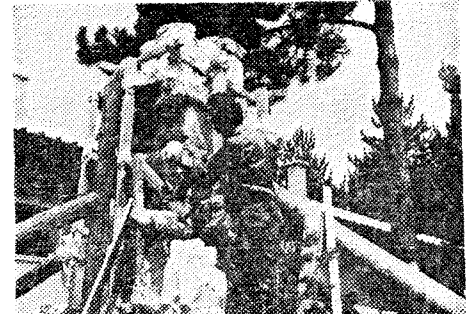
2. K uspešnemu opravljanju graničarskih nalog prispeva tudi redni vojaško-strokovni pouk.



3. Pes, pomočnik in zvesti spremljevalec graničarjev, brez večjih težav odkrije prenekaterega nepridiprava na meji.



4. Medtem ko njegovi tovariši ohranjajo mir na meji, jim kuhar Ramuš pripravlja okusno kosilo.



5. Graničarji nimajo veliko prostega časa, zato vsako uro smotno in preudarno izkoristijo. Tako je tudi z Marjanom, ki prav te dni končuje simbolično graničarsko skulpturo.

Besedilo in slike: P. NIKOLIČ

DOPISNIKI NAM POROČAJO

LOŠKA DOLINA

POMOČ MLADINE PRI OBNOVITVI PARTIZANSKE BOLNIŠNICE

Kot smo že poročali, je bil ustanovljen posebni odbor za obnovo Slovenske vojne partizanske bolnišnice Snežnik, katerega člani so preživeli ranjenci in zdravstveno osebje. Na Zupanovem laznu nad Babnim poljem bodo postavili spomenik in rekonstruirali postojanko z ilegalnim imenom »Stari trg«. Pri akciji trenutno največ sodelujejo podjetja Kovinoplastika iz Loža, Brest iz Cerknice in Gozdno gospodarstvo Postojna, odbor pa se trudi, da bi pritegnil še nova podjetja. Uresničitev zadanega načrta bo dogodek, ki bo zelo pomemben za vso cerkniško občino, še posebno pa za vse družbenopolitične organizacije in krajevno skupnost Stari trg ter vasi Babna polica, Babno polje in Prezid na Hrvaškem.

V akciji marljivo sodeluje mladina, predvsem pa člani aktiva v Kovinoplastiki. Prevzeli so nalogo, da bodo pomagali pri re-

septembra letos in pri demonstraciji evakuacije ranjencev iz Nadleska v Bari, ki bo naslednji dan.

Odbor se javno zahvaljuje mladincem za njihov trud. MAKS ZAVRŠNIK

ZGORNJI TUHINJ

SPOMENIK SREDI GOZDA

Na strmih pobočjih Menine planine, v Brodeh, je bila zgrajena leta 1944 partizanska bolnišnica, imenovana Pod lipo. Dela so opravili v glavnem domačini. Eden izmed njih, Tone Podbevšek-Srečo, je pozneje postal njen komisar. Ob sebi je imel šest stalnih pomočnikov. Julija 1944 je imela v dveh podzemskih prostorih 25 ležišč za ranjence, ki niso mogli hoditi, malo dalje pa še 40 ležišč za druge. Sicer pa je bilo na Menini planini še več pomožnih bolniških postojank in skladišč za sanitetni material.

Oktobra 1944 je prišel v bolnišnico partizanski zdravnik dr. Frank Stojan-Mišo. V njej pa so delovali še drugi partizanski zdravniki, med njimi dr. Volovšek-Goga iz Braslovč in kirurg dr. Kukovca. Občasno jo

pozneje pa tudi aktiv SKOJ. Partija in SKOJ sta imela veliko privrženec med delavci zlasti v tovarni verig, ki so se združevali v napredni sindikalni organizaciji Savez metalških radnika Jugoslavije in v Delavskem kulturno prosvetnem društvu Svoboda. Poleti 1940 so ustanovili tudi Društvo prijateljev Sovjetske zveze, ki je med Leščani zbralo nad 700 podpisov. Takoj po ustanovitvi OF, so sledeč pozivu Partije v Lescah ustanovili iz vrst komunistov, skojevcev in somišljenikov vojaške udarne skupine, ki so se 28. julija pridružile oboroženim partizanskim enotam na Jelovici. Od štiri-najstih prvoborcev, ki so tega dne odšli v partizane, jih je sedem žrtvovalo življenje, nekateri so bili ujeti in so nato umrli v taboriščih, eden med njimi, ki je vztrajal od prvega dne kot partizan do končne osvoboditve, pa je bil narodni heroj Anton Dežman-Tonček.

Kljub terorju okupatorja je osvobodilno gibanje zajelo domala vse prebivalce. Krajevna skupnost Lesc se s ponosom spominja teh ljudi in dogodkov, zato si tudi prizadeva, da bi izpolnila dolg do žrtev.

Na seji skupščine so navzoči delegati sprejeli protestno pismo zoper preštevane naših manjšin v Avstriji in nenehno gonjo nemško nacionalističnih sil proti Slovincem na Koroškem. Pismo so poslali avstrijskemu konzulu v Ljubljani.

Delegacije KS so s seje položile vence k spomenikom padlih borcev in talcev. JR

JESENICE

PODELITEV ČUFARJEVE PLAKETE

Za občinski praznik so Jeseničani izvedli pester spored prireditev. Ta je obsegal odbojarski in balinarski turnir ter tekmovanje v plavanju za pokal mesta Jesenice. Dne 30. julija so odprli razstavo 25 likovnih del, katerih avtorji so člani DOLIK. Osrednja prireditev pa je bila slavnostna seja treh zborov občinske skupščine. Delegacija je s seje odnesla venec na Obranco, kjer sta v boju padla prva partizana Viktor Arzenšek in Ferdo Koren, Ivan Finžgar pa je bil zajet in potem ustreljen v Begunjah.

Na slavnostni seji so podelili Čufarjevo plaketo kot priznanje občine, ki ga podeljujejo za izredno prizadevnost in dosežke na področju kulture. Prejeli so ga: tovarniško glasilu Zelezar, Stanko Cop, Miro Skobe, Tone Tomazin in Jože Vidic.

Posebno priznanje za dosežke na področju telesne kulture nosi ime Gregorčiča. Prejeli so ga: Organizacijski komite Planica, Janez Brojan, Vinko Kozjek in Stanko Pulec.

V počastitev praznika so člani ZB NOV terena Plavž pripravili orientacijski pohod mladincev po spominskih obeležjih. Zaključili so ga pri Zvagnu, znani partizanski domačiji na Spodnjem Plavžu. Tovaško srečanje pa so morali prestaviti zaradi dežja na naslednjo nedeljo.

BRANKO BLENKUŠ

SUHOR PRI METLIKI

PO POTEH 14. DIVIZIJE

Združenje borcev NOB v Suhorju je sprejelo na dan borca v goste štirideset članov ZB NOV iz kolektiva celjskega podjetja EMO. Od tod so krenili po poti 14. divizije. V imenu borcev iz Suhorja jih je pozdravil in jim govoril o zgodovinskem pomenu domačega kraja tajnik združenja Franc Pičnik.

Suhor z okolico je bil osvobojen že 26. novembra 1942, ko so slovenski in hrvaški partizani, iz brigad Ivana Cankarja in Radeta Končarja ob sodelovanju borcev Belokranjskega odreda, uničili italijansko in belogardistično postojanko v vasi. Na ta dan Suhorčani slavijo svoj krajevni praznik. Na območju Suhorja je padlo v osvobodilni vojni 79 borcev, med njimi tudi narodni heroj Martin Južna, po katerem je poimenovana osnovna šola. Iz plošč na gasilskem domu je razvidno, da je bil tam 28. maja 1943 ustanovljen iniciativni odbor Slovenske protifašistične zveze za Belo krajino, od 15. do 17. julija 1943 pa še prva okrožna konferenca ZSM za Belo krajino. Dne 8. avgusta 1943 je bila v bližnjem gozdu prva konferenca Protifašistične ženske zveze za Belo krajino. Dne 11. oktobra 1943 je bil v gasilskem domu prvi zbor slovenskih pravnikov na osvobojenem ozemlju. Na suhorski šoli je vzidana spominska plošča, na kateri piše, da je bila v njej ustanovljena 17. decembra 1944 italijanska brigada Fontanot. Na mestu, s katerega so krenile na slavno pot 6. januarja 1944 Tomšičeva, Serčerjeva in Bračičeva brigada v sklopu 14. divizije, zdaj stoji lep spomenik. Pa še nismo našli vseh spominskih plošč. Iz vsega tega je razvidno, kolikšno vlogo je odigral Suhor v narodnoosvobodilni vojni. Zato je vreden obiska. Tudi za postrežbo vnaprej najavljenim skupinam je dobro poskrbljeno. FRANC PIČNIK

IZ NASIH KRAJEV

PLANINA UKANC — Na planini Ukanc na Pokljuki so imeli 1. avgusta svoj zbor radovljiški planinci. Potekal je v okviru občinskega praznika. Pozdravni nagovor je imel podpredsednik občinske skupščine, v kulturnem sporedu pa so nastopili pevci jeseniškega društva Javornik, godba na pihala iz Gorij in folklorna skupina KUD Tomaž Godec iz Bohinja. Udeležba je bila dokaj velika bila bi pa še večja, če se ne bi pokvarilo vreme.

JOZE AMBROZIO

☆

ZAGORJE — Tudi letos so priredili tabor 1. Stajerskega bataljona, ki je v celotedenskem programu zajel vrsto športnih prireditev. Strelska družina Okrogar-Skvarča je na predvečer dneva borca razvila svoj prapor. Ta družina je nastala že pred 75 leti. Na sam dan borca so se mladinci, borci, pionirji in drugi občani udeležili 6. orientacijskega pohoda po partizanskih poteh na območju občine. Vse patrolje so se združile na Plešah, kjer stoji obeležje v spomin na 28. julij 1941, ko je bila tam ustanovljena Zagorska četa. Slovesnost je spremljal pester kulturni spored.

BENO DRNOVSEK

☆

DRAVOGRAD — Borci NOV so se 12. junija udeležili celodnevnega izleta. Bilo jih je 47. Čez avstrijsko ozemlje so se odpeljali na Ljubelj, kjer so se poklonili žrtvam nacizma. Obiskali so tudi Begunje in Drago, nato pa so se odpeljali naprej do bolnišnice Franja pri Cerknem. Med povratkom so se ustavili tudi v Skofji Loki.

JOZE FISER

☆

KAMNIK — Strelska zveza je izvedla v počastitev občinskega praznika 9. strelsko tekmovanje z MK puško. Nastopile so 4 (izmed povabljenih 7) občinske ekipe skupine B. Ekipno so zmagali domačini z 981 krogi, med posamezniki pa je bil najboljši domačin Marjan Repič z 255 krogi.

E. P.

☆

POSTOJNA — Te dni so na postojnskem strelišču z MK puško imeli kontrolno tekmovanje članov in mladincev s pištolo Drulov in srečanje s strelci iz Sežane. To je bilo zadnje srečanje strelcev s pištolo pred republiškim prvenstvom članov v Ljubljani, kjer bodo Postojnčani branili naslov prvaka v ekipni in posamični konkurenci. Tričlanska ekipa iz Sežane je tokrat nastrela 424 krogov, med posamezniki pa je bil najboljši postojnski Ziberna.

E. PROGAR

☆

S KOROSKEGA — Delegacija kurirjev NOV Slovenije, ki jo je vodil nekdanji komandant linije Alojz Poženel, je pred dnevom vstaje obiskala kurirje na Koroškem. Tovašem so izročili spominska darila. Med potjo so se ustavili v Selah in se poklonili spomenu padlih borcev.

MAKS BURGAR

☆

JESENICE — V počastitev praznika jeseniške občine so v Logu Ivana Krivca izvedli tradicionalni mednarodni balinarski turnir. Udeležilo se ga je 12 ekip iz Slovenije in zamejstva. Prvo mesto so zasedli balinarji iz Radovljice, drugo Ljubljanci (Lj.—Polje) in tretje 2. jeseniška ekipa. Prireditev je potekala pod okriljem ZZB NOV in drugih družbenopolitičnih organizacij.

B. B.



Spomenik, ki so ga postavili tuhinjski mladinci na kraju, kjer je nekoč bila partizanska bolnišnica Pod lipo. Foto: JERNEJ KADUNC

konstrukciji letališča pri Nadlesku. Prenesli so okoli 30 kubičnih metrov lesa za obnovo postojanke; to so opravili 17. julija. Sodelovalo je 70 mladincev; njihovo delo bi bilo zelo zahtevno celo za profesionalne delavce, toda končali so ga v rekordnem času. Prenašanju lesa je prisostvovalo tudi nekaj preživelih tovarišev, ki so nekoč sodelovali pri gradnji bolnišnice ali pa bili zaposleni v njej: Vinko Andoljšek, Janez Mihelčič, Janez Mavec, Maks Završnik in Janez Ule. Po delu so se vsi skupaj zbrali pri novi lovski koči na Zupanovem laznu, kjer jim je eden izmed teh borcev pripovedoval doživljanje iz bolnišnice. Živ je bil tudi razgovor in vprašanja so kar deževala.

Mladinci so se obvezali, da bodo markirali poti do postojank, pritrtili smerokaze ter pomagali pri odkritju spomenika 25.

je obiskoval tudi pokojni dr. Peter Držaj. Pomagali so več kot 100 ranjenim borcem.

Na mestu nekdanje bolnišnice sta po 32 letih ostali samo dve na pol zasuti jami. Toda mladinci iz Zgornjega Tuhinja so letos postavili spomenik, ki je bil odkrit 25. julija v okviru prireditev za praznik kamniške občine (27. julija). Slavnostna govornika sta bila Tone Podbevšek-Srečo in dr. Frank Stojan-Mišo. Pionirji in mladinci so za to priložnost pripravili kulturni spored, popoldne pa so se vsi skupaj udeležili tovariškega srečanja v Lazah. JERNEJ KADUNC

LESC

28. JULIJ — KRAJEVNI PRAZNIK

Letos so občani KS Lesce že drugič praznovali svoj krajevni praznik v spomin na dan 1941. leta, ko je iz Lesc odšla v partizane prva skupina 14 fantov in mož, ki so postali borci Cankarjevega bataljona na Jelovici. Gestapovci so tega dne odgnali v begunjske zapore pet fantov, ki so prav tako sodelovali v pripravah na odhod v partizane.

Na svečani seji skupščine KS 28. julija je v družbenem centru v Lescah o teh dogodkih spregovoril takratni udeleženec in organizator Janez Strgovšek.

Med drugim je poudaril, da je bila organizirana vstaja v Lescah rezultat večletne in zelo učinkovite politične dejavnosti KPS, ki je imela svojo celico že 1939. leta, leto

OBCINSKI IN KRAJEVNI PRAZNIKI

● RADGONA

Dne 14. avgusta 1941 so v Gornji Radgoni ustanovili prvi odbor OF.

● PLANINA PRI CELJU

Dne 17. avgusta 1942 so Nemci izselili 23 družin.

● CRNA

Dne 19. avgusta 1944 je Koroški odred v Bistri porazil Nemce.



ŠE PRED MESECI JE REKEL:

»Tukaj ostajamo zavedni Slovenci«

Dne 1. tm. je v celovski bolnišnici preminil Herman Velik; dočkal je komaj šestinštirideset let, kajti rodil se je leta 1930 v Železni Kapli. Bil je zaveden Slovenec in globoko prepričan socialist. Kot tak je bil zaveden borec za humanost v medsebojnih človeških in prav tako v mednarodnih odnosih. Vselej se je odločno zavzemal za pravice koroških Slovencev in je bil ponosen na svoje poreklo. V pogovoru za naš list je marca letos dejal:

»Tukaj ostajamo zavedni Slovenci in pošteni avstrijski državljani. Žal je precej krajev okrog naše občine, kjer ni tako. V zadnjih letih so naša prizadevanja za uresničitev z državno pogodbo določenih pravic rodila uspehe. Nemških »janičarjev« je vse manj, slovenska zavest je močnejša, naša volja trdnjša. Bojazljivci pa so se in se bodo zatajevali. Po vseh svojih močeh si prizadevam ohraniti slovenstvo na tem delčku južne Koroške...«

Po poklicu je bil učitelj. Solanje je zaključil v Celovcu in leta 1950 je nastopil prvo službeno mesto v Selah. Bil je eden tistih, ki so jih uradni krogi hoteli izolirati s tem, da so jih poslali v oddaljene vasi. Pomembnejše šole so zasedli zakrknjeni nacisti. Po treh letih službovanja je postal upravitelj osnovne šole na Kotu v Selah, kjer je trindvajset let vzgajal otroke. Toda poleg svojega poklica je opravljal številne kulturne in družbenopolitične funkcije. Najprej je bil občinski odbornik, leta 1965 pa so ga izvolili za župana selške občine. Bil je pobudnik za ustanovitev slovenskega prosvetnega društva Košuta na Kotu, katerega tajnik je bil od leta 1961. Dve leti zatem je postal drugi in leta 1969 prvi podpredsednik Slovenske prosvetne zveze v Celovcu. Dolga leta je bil član izvršnega odbora Zveze slovenskih organizacij. V Zvezi slovenskih izobražencev je bil vodja učiteljske sekcije. Leta 1970 je postal glavni urednik slovenskega šolskega lista Mladi rod. Kljub toliki udeležnosti v javnem življenju pa je še našel časa za sodelovanje v odboru boroveljske hranilnice. Kot podpredsednik Slovenskega atletskega kluba je skrbel tudi za povezavo s športnimi organizacijami v matični Sloveniji.

Svojo narodno pripadnost je izražal tudi z navzočnostjo pri vseh političnih manifestacijah. Edini med koroškimi župani je sklenil pobratenje z eno od občin v Sloveniji, s Škofjo Loko, da bi z dejanji dokazal, kakšni morajo biti sosedski odnosi.

Smrt mu je preprečila, da bi nadaljeval svoje poslanstvo v času, ko bi bil svojemu ljudstvu najbolj potreben.

IMELI SMO LJUDI



Tončka Glasenčnik

Dne 27. junija so se v Razborju pri Slovenjem Gradcu za vedno poslovili od Antonije Glasenčnik, po domače Zapečnikove Tončke. Rodila se je v Razborju leta 1910. Z OF je začela aktivno sodelovati leta 1944. V bližini Zapečnikove domačije je bil tudi bunker, v katerega so zahajali politični delavci. V tem bunkerju sta se nekaj časa zdravila tudi Mica Slandrova in Mitja Ribičič.



Janez Oblak

Dne 17. julija je v Kladju nad Gorenjo vasjo preminil Janez Oblak. Rodil se je leta 1904. V NOB je začel aktivno sodelovati v začetku leta 1942. V njegovi hiši so dobili varno zavetje prvi borci. Naslednje leto je bil izvoljen za sekretarja krajevnega odbora OF in člana gospodarske komisije. Tudi po osvoboditvi je marljivo sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah.



Alojz Rabič

Na logaškem pokopališču so se maja letos zadnjič poslovili od Alojza Rabiča. Rodil se je v Bršljinu pri Novem mestu leta 1903. Kot železniški prometnik v Logatcu, kjer je začel aktivno sodelovati z osvobodilnim gibanjem, je leta 1942 namerno spustil transport italijanskih vojakov v nasproti vozeči tovorni vlak. Bil je mnogo mrtvih fašistov in materialne škode. Ko so ga zaprli in mučili, ni izdal nikogar. Smrti ga je rešila kapitulacija. Tudi po osvoboditvi je marljivo sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah.



Rafel Kenda

V Škofji Loki so se 25. marca za vedno poslovili od Rafela Kende, rojenega v Selški dolini leta 1901. Kmalu je postal aktivist OF. Januarja 1944 je tik pred aretacijo odšel v partizane. Tudi po vojni je bil prizadeven pri obnovi porušene domovine.



Peter Rozman

Dne 17. junija je preminil Peter Rozman; pokopali so ga na blejskem pokopališču. Rodil se je leta 1900 v Zalogu pri Postojni. Pred fašističnim nasiljem se je umaknil leta 1928 v Jugoslavijo. Ze prve dni okupacije je postal simpatizer OF na Jesenicah. Dobavljal je razstrelivo in bil je odbornik OF.



Jože Možina

Dne 5. junija so v Gabrijeli pri Krmelju pospremili na zadnji poti borca Jožeta Možina. Star je bil 55 let. Se mlad je bil, ko je z brati odšel v partizane. Za sodelovanje v NOB je prejel troje odlikovanj.



Matija Nagode

V Preserju pri Kamniku so se 30. junija za vedno poslovili od Matije Nagode iz Kamnika pod Krimom. Rodil se je leta 1905 v Blatni Brezovici. Imel je priznan status borca od maja 1942. Od avgusta 1942 do septembra 1943 je bil v internaciji na Rabu, v Viscu in Trevisu. Bil je član ZKS in po osvoboditvi je bil več let predsednik krajevnega LO Podpeč-Preserje.



Franc Janc

Na dravelskem pokopališču v Ljubljani so se 17. junija za vedno poslovili od Franca Janca. Star je bil 79 let. Po koncu prve svetovne vojne se je priključil prostovoljcem za severno mejo. Z NOB je začel sodelovati v začetku leta 1942 in tudi po vojni je marljivo sodeloval pri obnovi. Bil je odlikovan.



Ferdinand Čop

Na ljubljanskem pokopališču so se 17. maja za vedno poslovili od Nandeta Čopa. Rodil se je v Ljubljani leta 1894. V prvi svetovni vojni je bil na tirolskem bojišču. Med NOB je aktivno sodeloval v OF na železnici. Dolga leta je bil tajnik ZZB NOV Jarše. Dobil je več družbenih priznanj in odlikovanj.



Antónija Bratož

V Šempetru pri Novi Gorici so prejšnji mesec pospremili na zadnji poti Antónijo Bratož, Rojcevo mamo iz Orehove. Rodila se je leta 1892 v Slavinji pri Postojni. Z OF je začela aktivno sodelovati že konec leta 1941, kakor tudi njena hči Zalka in sin Lipče. V njeni hiši so se sestajali prvi organizatorji vstaje na Primorskem.

Franc Hribar

Borci iz Vira pri Domžalah so se 14. junija za vedno poslovili od Franca Hribarja. Rodil se je pred 70 leti pri Krašnji. Pot revolucionarnega delavca je začel s papirniško stavko leta 1935 v Količevem. Bil je borec Bračičeve brigade

in se je udeležil tudi pohoda 14. divizije. Bil je tudi bolničar v Pavčkovih bolnišnicah. Prejel je odlikovanje za hrabrost.



Barbara Berglez

V Rogaški Slatini so se 1. julija za vedno poslovili od partizanske matere Barbare Berglez. Kljub težkemu življenju je dočakala 86 let. Rodila je dvanajst otrok; dva sta padla kot partizana, nekaj pa jih je prestalo strahote taborišč. Bila je zavedna slovenska mati.



Bernard Ukmar

Na Barbari pri Prevaljah so 14. julija pokopali Bernarda Ukmarja. Rodil se je v Stanjelu na Krasu leta 1924. Z vsemi domačimi je sodeloval z osvobodilnim gibanjem od začetka. Pozneje je vstopil v Kosovelovo brigado, v kateri je ostal do osvoboditve. Tudi po vojni je opravljal številne družbene funkcije. Prejel je več odlikovanj.



Franc Bernot-Filip

Prejšnji torek smo se na neveljskem pokopališču pri Kamniku poslovili od borca NOV, komunista in znanega družbenopolitičnega delavca, 83-letnega Franca Bernota-Filipa. Ze prve dni vstaje se je opredelil za OF, leta 1943 pa je z vso družino odšel v partizane. Bil je član odbora OF za kamnjo okrožje, pozneje pa je postal član pokrajinskega odbora za Gorenjsko. Kot načelnik gospodarske komisije je dočkal konec vojne, v kateri je izgubil tudi edinega sina, ki so ga umorili belgardisti. Po osvoboditvi je opravljal vrsto odgovornih dolžnosti, do zadnje ga dve življenja pa je bil izredno aktiven komunist in družbenopolitični delavec. V krajevni skupnosti Nevle je nekaj let vodil osnovno organizacijo ZKS in vzgajal mlade komuniste, kot podpredsednik občinskega odbora ZZB Kamnik pa je nenehno skrbel za ugled borčevske organizacije. Smrt ga je pokosila sredi dela. Pokojni Bernot je nosilec več vojnih in poveljskih odlikovanj, kakor tudi srebrnega priznanja OF.



Alojz Jamnikar

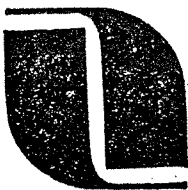
Dne 2. julija se je smrtno ponesrečil Alojz Jamnikar s Tolstega vrha. Pokojni se je rodil leta 1926. Bil je borec 2. čete v 2. bataljonu 7. udarne divizije. Dalj časa je bil tudi član upravnega odbora ZB NOV Dolič.



Edvard Čehovin

V Slavinji so se 18. junija za vedno poslovili od Edvarda Čehovina iz Prestranka. Rodil se je v Čermeličah pri Postojni leta 1894. Četudi je bil invalid I. stopnje iz prve svetovne vojne, je marljivo sodeloval z osvobodilnim gibanjem kot aktivist.

lesni kombinat
novoles
novo mesto
68351 straža
yugoslavia



proizvaja:

- stilno pohištvo: spalnice, dnevne sobe, jedilnice, delovne kabinete
- moderno pohištvo: spalnice, dnevne sobe, knjižne regale,
- gugalnike,
- žagan les,
- plastificirane predale,
- furnirsko embalažo

prodaja:

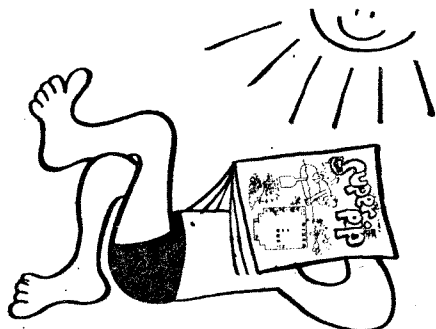
- na domačem trgu:
 - direktno,
 - preko trgovske mreže,
 - prek lastne trgovine v Straži
- v inozemstvu:
 - direktno,
 - prek posrednikov

paloma®

papirna konfekcija



sladkogorska
sladki vrh

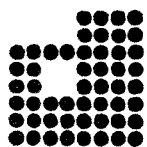


- BREZ KOPALK GRESTE LAHKO NA DOPUST – BREZ SUPERPIPA NIKAR!
- 64 strani križank, ugank, zanimivega in šaljivega branja!
- Če namakate noge v morju ali lavorju – v roki naj bo SUPERPIP!
- SUPERPIP vas čaka pri prodajalcih časopisov!



XXVI. MEDNARODNI
GORENJSKI SEJEM
OD 6. DO 16. AVGUSTA
V KRANJU

Je osrednja splošna sejemska prireditel v Kranju s poudarkom na široki potrošnji, kjer se razstavlja no blago tudi prodaja. Na sejmu je na vseh razpoložljivih površinah zastopano celotno gospodarstvo od industrije, kmetijstva, trgovine, gostinstva in turizma do obrti. V okviru sejma je zabavni program z različnimi kulturnimi in športnimi prireditvami.



DELO

CASOPISNO IN GRAFICNO
PODJETJE LJUBLJANA

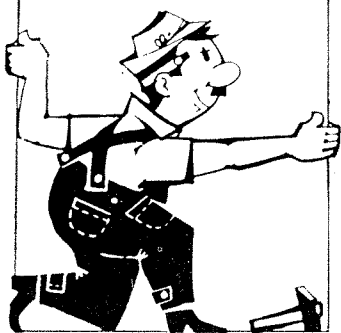
Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.*

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NASI RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP, revijo JANA, ZABAVNIK



SLOVENIJALES

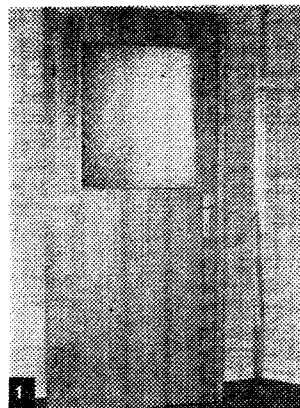
LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

lesonit
ILIRSKA BISTRICA



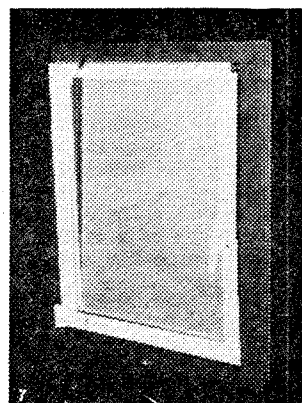
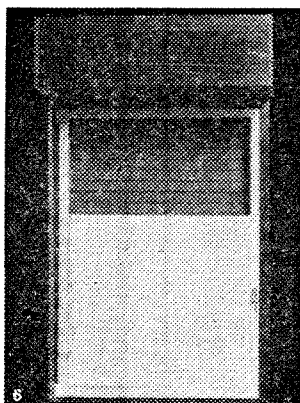
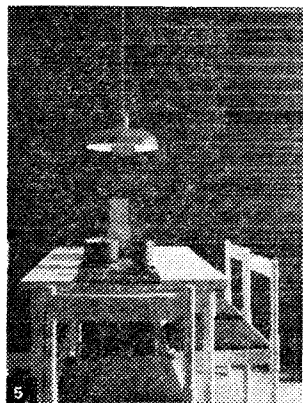
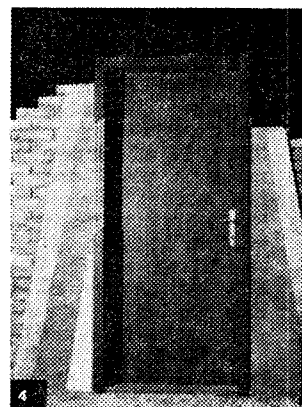
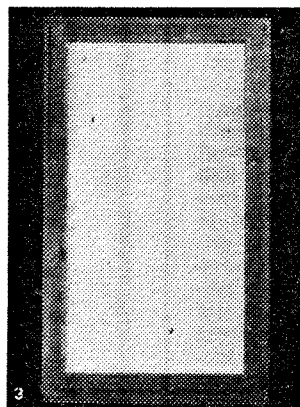
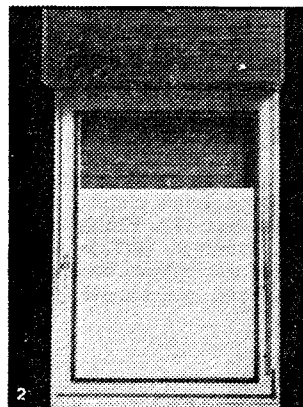
lesna
slovenj gradec

gozdarstvo in
lesna industrija
o. sol. o.



LESNA, SLOVENJ GRADec, vam s svojimi TOZD nudi:
žagan les iglavec, ladijski pod, iverne plošče — navadne in oplemenitene, oblaženo pohištvo in drugo.
Tukaj vam želimo predstaviti naš program stavbnega pohištva ter stropnih in stenskih oblog.

- 1, 4 — SUMO vrata
- 2, 3 — IZOLIR lips okna
- 3 — Stenske in stropne obloge
- 6, 7 — INTRO okna



LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA
CESTA NA VRHOVCE

TELEFONI: DIREKCIJA: DIREKTOR 22 833, CENTRALA 23 016, KOMERCIJA 23 965
OBRATI: VIČ 22 833, BROD 20 886, OPEKA 22 842, IN INDOP 51 814
TEKOČI RAČUN PRI NB V LJUBLJANI ŠT. 501-1430/3 POŠTNI PREDAL 14-1

61000 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

vse vrste opečnih izdelkov za nosilne, predelne stene in stropne ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, betonske strešnike itd.

Iz nove Tovarne keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.

Od 1. 7. 1976 do 15. 9. 1976 posluujemo NON-STOP od 6. do 18., ob sobotah od 6. do 14. ure.

Informacije na tel. 61-965, 61-802, 58-546.

PREBERITE

V NEDELJO BO
PARTIZANSKO SREČANJE
NA POREZNU

Vabimo borce 19. SNOUB Srečka Kosovela, Gorenjskega vojnega področja, inženirskega bataljona 31. divizije, svoje padlih, mladino, teritorialne enote, planince, tabornike in vse prebivalce bližnje okolice, da se udeležijo partizanskega srečanja v nedeljo, 15. avgusta, ob 11. uri na Poreznu.

Govoril bo polkovnik JLA in nekdanji politkomisar bataljona 19. SNOUB Srečka Kosovela, tovariš Zdravko Klanjšček. Po kulturnem programu bo svečano odkritje preurejene grobnice in novega spomenika, delo inž. arh. Danila Oblaka in pisatelja Toneta Svetine.

Dostopi do Porezna so s Cerkljanskega po cesti preko Novakov, z gorenjske smeri preko Petrovega brda, najprimernejša pot pa je po Selški dolini preko Železnikov in Davč mimo Vrhovčeve kmetije do vnožja Porezna, kjer bo urejeno parkirišče za motorna vozila. Vse poti so označene s smerokazi.

Odbor 19. SNOUB Srečka Kosovela in Gorenjskega vojnega področja, združenja borcev NOV Cerkljano, Gorje, Orehek

GRADNIKOVCI!

Domicilni odbor 3. SNOUB
»Ivan Gradnik«

v a b i

vse Gradnikovce in svoje padlih borcev Gradnikove brigade ter delovne ljudi na slovesno odkritje spomenika 37 padlim borcem 5. bataljona.

Slovesnost bo v nedeljo, 22. avgusta 1976, ob 11. uri pri Mrzlikarju nad Otaležem.

Dohod z avtomobili s primorske strani je možen do Mrzlikarja samo preko Otaleža in Gornjih Jazen, peš pa po planinski transversali.

NOVO VODSTVO PRI
VIDEMSKIH TOVARISHIH

Pokrajinski odbor Zveze italijanskih partizanov — ANPI, ki v svoji organizaciji zajema tudi v Italiji živeče borce slovenske narodnosti, nas je prosil, da objavimo sestavo novega odbora, ki je bil izvoljen 29. junija.

BORČEVSKA
SOLIDARNOST

Pokrajinski odbor Združenja italijanskih partizanov v Vidmu (Udine) zajema precejšnje število beneškoslovenskih borcev in pa tudi Furlanov, ki so se bojevali v okvirju NOVJ. Z njimi imamo tesne stike. V zvezi s potresom, ki je hudo prizadel njihove domove, nam je poslal predsednik tovariš Federico Vincenti naslednji dopis z dne 7. julija:

Partizanska organizacija ANPI za Furlanijo je bila deležna znatne pomoči, ki jo je prejela iz Nemčije, Francije, Jugoslavije in Avstrije, pa tudi iz raznih krajev v Italiji. Pomoč smo dodelili številnim članom naše organizacije, katerim je potres uničil ali poškodoval hiše. V solidarnostni akciji so sodelovale organizacije: Präsidium des VVN Bundes der Antifaschisten in Frankfurta na Meini, Fédération Nationale des Patriotes iz Pariza, Zveza Združenj borcev Cerkljano in tirolska Zveza žrtev in borcev za svobodo in Innsbrucka. Poleg tega je republiški odbor ZZB NOV iz Ljubljane ponudil brezplačno letovanje za pet borcev v strunjanskem domu, kamor bodo lahko odšli 1. septembra. Partizani v Milanu, Genovi in Bologni so nam poslali 20 ton cementa in veliko količino oblek.

Posebno priznanje velja predsedniku in tajnikom naše organizacije v prizadetih krajih, ki so se kot nekdanji v partizanih izkazali z odličnim smislom za organizacijo in s skrajno požrtvovalnostjo.

Na občnem zboru je začasni predsednik poslanec Mario Lizzero seznanil navzoče o pomoči potresnim območjem v videmski pokrajini. Ob tej priložnosti je izrazil v imenu organizacije zahvalo borcem bratskim organizacijam v tujini. Zatem so prešli k izvolitvi predsedstva, v katerem so upoštevali vse politične tokove furlanskega odporiškega gibanja.

Za predsednika so ponovno izvolili Federico Vincentija, ki je bil partizan v Jugoslaviji. Podpredsedniki so prof. Luigi Raimondi, borec v CIL (italijanskem osvobodilnem korpusu v okviru zavezniške vojske), odvetnik Alberto Cocattini, borec iz vrst enot »Giustizia e Libertà« (pravica in svoboda), arhitekt inž. Tiziano Dalla Marta, borec iz enot »Osoppo«. Tovarisha Adelchi Gobbo in Lino Visintini, garibaldinca, sta bila izvoljena kot sekretarja pokrajinskega odbora (drugi kot administrativni sekretar).

Na občnem zboru so izvolili tudi 26 delegatov za nacionalni kongres ANPI, ki bo v Firencah od 4. do 7. novembra letos.

P. V.

ZNAČKE IN PLAKETE S
SPOMINSKEGA IZLETA
V ALŽIRIJO

Odbor letalcev prekomorcev pri ZZB NOV Ilirska Bistrica sporoča, da je še vedno mogoče kupiti kompletne značke s spominskega izleta letalcev prekomorcev v Alžirijo.

Odbor sprejema tudi naročila za spominske plakete z omenjenega izleta. Cena le-teh bo približno 300,— dinarjev.

ZZB NOV ILIRSKA BISTRICA

SPOMENIK STIŠKI ČETI

Preživeli borci Stiške čete, ZB NOV Sentvid pri Stični in krajevna skupnost Temenica

v a b i j o

na odkritje spomenika Stiški četi ob 35-letnici njene ustanovitve. Slovesnost bo v nedeljo 22. avgusta 1976 ob 10. uri pri Partizanskem domu na Debelem hribu nad Temenico na Dolenjskem.

Na slovesnost so vabljeni vsi borci in borke, ki so se v času NOB zadrževali ali občasno prihajali na ta del Dolenjske.

Prav tako vabimo na slovesnost občane tega kraja in tega predela Dolenjske, predvsem pa mladino.

Komisija za tradicije NOB pri občinskem odboru
ZZB NOV Grosuplje

REŠITEV KRIŽANKE
133

Vodoravno: stasek, temina, alodij, Nero, kopalke, oval, RR, Metlika, ataman, baletnik, li, ate, eta, srt, ej, les, te, frak, carist, Istra, ao, on, ua, Nikolaj, spalna, Renata, oe, srajca, astronom, arak, este, član, Hera, eter, kna, perilo, salo, sj, epoleta, NS, imam, tortura, dva, IR.

Keramično vazo — unikat prejmeta po pošti:

1. Tanja Klopčič, Pod gozdom IV/20 A, 61290 Grosuplje
2. Marjeta Zupančič, Rodine 52, 54274 Žirovnica

Nagrajenkama naše iskrene čestitke.



Med bojem 15. divizije — oddajanje radio postaje leta 1945

					SESTAVIL: KOPRIVSEK	TROS	RAZBOJNIK	ELEKTRIČNI PREVODNIK	NAŠ OTOK
					VRSTA PLESNEGA KORAKA				
					MERA ZA PAPIR				
					PROTOPOPOV				
					CASOVNI TERMIN				PALICA PRI PLUGU
					PREVOZNO SREDSTVO				
					PERNATA ŽIVAL				
RISAL: JAK	PODROČJE OB SAVI	IZDELEK	TRENJE	LJUBO RAVNIK			BUCHWALD		
5				JAKA AVSIČ			JOKANJE		
				BIKOBOREK					
MORAVSKO MESTO							PRIRODA	DARUVAR	
								IZDELOVALE DLET	
ST. ŠPANSKI PLES									TV-15
ADAM BOHORČIČ			TEGA LETA			ALUMINIJ		IZMERJENA VIŠ. TOČKA	PRELAZ NA VELEBITU
			VRSTA RAZCVETA						
KOŠARKAR "OLIMPIJE"						TEKOČA VODA			
SULTANOV UKAZ						KORALNI OTOK			
KLADA, ŠTOR						SANITETNI MATERIAL			
ASTATIN			RADIJ			OTOK OB IRSKI			

Srečanje kurirjev in vezistov NOV Slovenije v Mirni na Dolenjskem

Odbor kurirjev in vezistov NOV Slovenije bo tako kot prejšnja leta tudi letos organiziral srečanje kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Srečanje bo 5. septembra v Mirni na Dolenjskem, in sicer ob 35-letnici vstaje slovenskega naroda in prazniku občine Trebnje. Pokrovitelj je PTT Novo mesto.

V času narodnoosvobodilnega boja je bilo na območju današnje občine Trebnje več pomembnih dogodkov, ki so bili vodilo za določitev praznika in organiziranje tako velikega srečanja kurirjev in vezistov iz vse Slovenije.

V Trebnjem in okolici so bile že v juniju leta 1941 končane prve priprave na oborožen odpor proti okupatorju. V istem letu in leto kasneje je bilo več pomembnih dogodkov, ki govore o pomembnosti teh krajev. V Kremenjaku je bila ustanovljena prva partizanska brigada, 22. aprila leta 1942 je okupator ustrelil prvih šest talcev v Radohovi vasi, vzrok temu pa je bila izredna aktivnost in uspešni partizanov.

Pri določanju dneva za praznik občine Trebnje je bil najpomembnejši datum 4. september leta 1942, ko je bila ustanovljena druga slovenska narodnoosvobodilna brigada Matije Gubca. Takrat so se vrnili preki so vzpostavili zvezo z Vrhovnim štabom, ki so vzpostavili zvezo z Vrhovnim štabom, Trebeljno z okolico pa je bilo že osvobojeno ozemlje.

V spomin na pomembne dogodke v času narodnoosvobodilnega boja, posebej pa še

v spomin na borce kurirje, ki so v letih 1941—1945 opravljali odgovorne in nevarne naloge, so železničarji Slovenije in Istre postavili obeležje na progi med Trebnjem in Sevnico v Špacalih pri Mirni. V tem kraju je že leta 1941 Mokronoška četa vzdrževala stalno zvezo z drugo grupo odredov, kasneje pa tudi ostale brigade in kurirji relednih postaj.

Slavnostna otvoritev srečanja kurirjev in vezistov NOV Slovenije bo ob 10. uri. Po otvoritvi srečanja bo kulturni program, sledil pa bo občni zbor kurirjev in vezistov, ki bo potrdil regionalno organizacijo. Med potekom občnega zbora bo prikaz raznih zanimivosti s področja radioamaterske dejavnosti. Preko KV in UKV frekvenc bodo radioamaterji vzpostavljali različne zveze, lov na lisico in morda vzpostavili zvezo celo preko satelitov.

Na dan praznika bo mladina iz PTT prehodila transversalo kurirjev in vezistov NOV in obiskala spomenike padlih borcev. Zanimivo je, da bo tega dne vsa pošta, ki bo prispela v ta kraj, označena s priložnostnim žigom, izdali pa bodo tudi spominski ovitek in značko.

Po končani slovesnosti bo tovariško srečanje borcev in aktivistov ter mladine.

Ker osebnih vabil ne bo, vabi organizator na srečanje vse borce-kurirje in veziste.

MAKS BURGAR

PREBERITE V
7D

Neuvrščeni od B do C
Mrtvaški žebliči za božič
Poličijski komisar v gledališču
Podvodni gliserji v mreži
Kako ubiti Castra

Na letošnjem, šestem po vrsti, pohodu mladine po poteh slovenskih in hrvatskih odposlancev na drugo zasedanje Avnoja v Jajcu, se je žuljem in pohodnim naporom pridružilo tudi izredno slabo vreme. Dež, nalivi, nevihte in neurja. Kljub temu je brigada »Avnoj 76«, prava mlada Jugoslavija v malem, premagala vse nepredvidene težave in se je na svoji poti spominjala na november 1943... to je na čase, ko je bila v bojnem ognju rojena naša današnja skupnost. Stopetdeset mladih je uspešno opravilo izpite iz naše novejši zgodovine in revolucije. Njihova učna ura je trajala polnih enajst dni. Začela se je v uporiških Dražgošah in se končala s kolom sredi Ljubljane, ob spomeniku revolucije.

★

Tako kot prejšnjih pet rodov, so se tudi pripadniki brigade »Avnoj 76« potrudili, da bi bila njihova akcija kar najuspešnejša. K temu so s svojo požrtvovalnostjo prispevali mladi avnojci pa tudi štirje borci naše narodnoosvobodilne vojne, ki so odšli že šest let na pot z mladinsko avnojsko brigado.

Posebna zahvala gre tudi petindvajsetim pripadnikom enot ljubljanskega armadnega območja, za katere je komandant brigade, Lado Gorican, med drugim dejal: »Zadovoljni smo, da so skupaj z mladino Jugoslavije korakali tudi mladi čuvarji naše domovine, ki so se v brigadi uveljavili kot primer tovarištva, požrtvovalnosti in kot nosilci bratstva in enotnosti. Hvaležni smo jim za njihov prispevek k uspehu letošnjega pohoda.«

Na dolgi poti brigadirji niso bili osamljeni. Srečali so se sovrstniki iz Bosne in Hrvatske, s preprostimi kraji in borci, ki so mlademu rodu, preprosto in razumljivo spregovorili o bojni poti njihove vasi, zaselke ali mesta. In prav na teh znanih in neznanih vrelcih našega upora, naše revolucije, so mladi tudi vsebinsko doživljali tisto, kar imenujemo bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti. Tako kot vsi prejšnji rodovi mladih avnojev se bodo tudi oni spominjali Zvoneta, nekvalificiranega de-

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Na vrelcih bratstva

Akcija AVNOJ, katere pobudnik je slovenska mladina, prerasla v akcijo mladih Jugoslavije



Ceprav je slabo vreme podvojilo pohodne napore, vzdušja med brigadirji ni manjkalo. Na krajših odmorih, po nekaj deset prehojenih kilometrov, so mladi zapeli prenekatero partizansko iz vseh krajev domovine. Tudi to je bil njihov prispevek k utrjevanju bratstva in enotnosti in dovolj zgovorna priča o njihovi visoki morali.

lavca iz Jajca, ki trga dneve od svoje ga reanega dopusta in jih izkorišča za pomoč brigadi. Ne bodo pozabili tudi predsednika mladine v Glamoču — Paneta, ki je pred prihodom mladinske brigade dejal: »Prosim, nikar ne postavljajte šotorov! Poglejte, kakšno neurje se pripravlja! V pičli uri bom tukaj. V našem Glamoču bom preskrbel dvesto postelj za brigadirje.

Naši ljudje so na to že pripravljeni.»

Nepozaben je tudi zaselek Rore na obronkih planine Sator. Tamkajšnji ljudje so za avnojsko brigado skrbeli tako, kot so nekoč skrbeli za partizansko vojsko. Bosiljevo, vas na hrvaško-slovenski meji, ves politični aktiv je skrbel, da bi se mladi iz Jugoslavije prijetno počutili v njihovem kraju.

Tako se je torej še enkrat kovalo in utrjevalo bratstvo, tako se je učila naša novejša zgodovina. Kovalo se je tudi v vrstah mladih brigadirjev ob slovenski, makedonski, hrvaški, črnogorski pesmi ali recitaciji in ob radijskih oddajah razglasne postaje Baza 20, katere program je tekel v vseh jezikih naših narodov. In s kovanjem takega bratstva in enotnosti je bila seznanjena vsa naša domovina, saj so brigadirji radioamaterji, o ciljih akcije in premikih brigade, obveščali svoje tovariše po vsej Jugoslaviji. Med pohodom so vzpostavili 300 radijskih zvez, brigada pa je po etru sprejela prav toliko pozdravov in želja za uspešen pohod.

Pozdravil jo je tudi neznani radioamater iz Južne Amerike.

Morda bi veljalo poudariti še to, da je bilo v vrstah brigadirjev 85 odstotkov mladih komunistov, po končanem pohodu pa je željo za vstop v ZK izrazilo 38 pohodnikov. Od teh jih je brigadni aktiv ZK predlagal za sprejem v članstvo 29, med njimi tudi šest vojakov. Vsebinska in cilji letošnjega avnojskega pohoda mladih se torej ne razlikujejo od vsebine prejšnjih petih pohodov. Ohranjanje, razvijanje in prenašanje izročil revolucije ter osvobodilnega boja naših narodov in narodnosti, krepitev in utrjevanje bratstva in enotnosti, predvsem pa idejnopolitična oborožitev mladega rodu za obrambo domovine, za njen včeraj, danes in jutri — to so bile temeljne naloge, ki jih je povsem uspešno opravil letošnji pohod, katerega pobudnik je tudi tokrat bila republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije. Vse torej kaže, da je prvi pohod iz leta 1971 našel plodna tla in je danes že prerasel v svojevrstno šolo mladih Jugoslavije. O tem bomo spregovorili v naših naslednjih številkah. Točneje, o tem bodo spregovorili mladi, ki so se prvič udeležili te akcije.

Zato ni nobeno naključje, da je ena od pohodnih čet sprožila idejo o ponovnem srečanju brigade »Avnoj 76«. Srečanje naj bi bilo v Sloveniji in sicer ob petintridesetem rojstnem dnevu naše armade. Upajmo, da bo tudi ta želja pohodnikov uresničena in zato na svidenje 22. decembra.

Na svidenje v Sloveniji!

(se nadaljuje)

Besedilo in slika:
B. JAKOVLJEVIČ

Kurirjeva pot

To se je zgodilo na Koroškem... Bila je huda zima

Med vojno so bili v gozdovih moji strici. Eden med njimi je Jože Pačnik, ki so ga tovariši klicali Maček. Sedaj živi v Ljubljani. Prosila sem ga, naj mi pove kakšen spomin iz narodnoosvobodilnega boja.

— To se je zgodilo na Koroškem... Bila je huda zima. Snega do kolen, da še hoditi nisem mogel. Nosil sem važno pošto od Pohorskega bataljona do Koroškega bataljona v Mežiško dolino. Pot me je vodila mimo mojega doma. Zelo sem si želel videti svojo mater, saj je nisem obiskal že dve leti, pa sem se odločil, da jo obiščem ta dan.

Pogledal sem skozi okno nizke prtilične hiše, kjer je takrat stanovala. Nenadoma mi zabrni mimo ušes svinčenka. Jasno je bilo, da so me opazovali in izdali. Nisem smel tvegati. V bližini je tekla reka Meža. V njej so do-

mačinke prale perilo. Milnica je naredila umazano plast, ki je kot smetana plaval nad vodo. Skril sem se pod umazan led. Nenadoma sem zaslišal korake ob reki in znan glas:

»Ja, bil je. Videl sem ga. Verjetno je preplaval reko. Poiščimo ga na nasprotni strani.«

Zabrnili so motorji in Nemci so se spustili na lov za že dolgo iskanim partizanom. Marsikatera hiša je takrat v strahu preživela noč, saj so me iskali vsepovsod. Domov se nisem mogel vrniti. Ta noč mi je uničila zdravje. Na obeh nogah imam ozeblino do kolen.

»Kaj je bilo z izdajalcem?« sem ga povprašala.

»Se sem ga videl. Bil je med prvimi, ki so nas prišli pozdravit kot zmagovalce. Toda ljudsko sodišče je tudi njemu sodilo

KARMEN KRSTIČEVIČ

TV-15 ZA MLADINO



TO JE LADJA »PODGORKA« — Ondan se je v Kopru ustavila ladja »Podgorka«, s katero se ob posebnih priložnostih vozi tovariš Tito. Vedno sem si jo predstavljal kot večjo, počasno ladjo. Nisem se mogel načuditi, ko sem videl, da je v desetih sekundah odplula daleč od pomola. Za njo so ostali le še peneči valovi... Mislim, da bo fotografija ladje »Podgorka« zanimala mlade bralce naše strani, saj si jo je takole v resnici le malokdo lahko ogledal.

Foto in tekst: SLAVKO HREN

Ko smo 20. aprila ob enajsti uri kretili proti gozdu za vasjo, se nam je pridružilo tudi nekaj borcev. Takoj so nam povedali, da je bila na kraju predaje Kurirčkove torbe med narodnoosvobodilnim bojem kurirska postaja P-14, ki je bila ustanovljena 15. maja 1943. leta. Pokazali so nam tudi ostanke skrivališča in skladišča za strelivo.

Po predaji Kurirčkove torbe nam je borka opisala nastanek P-14 in povedala, da so bili partizanski kurirji velikokrat otroci, saj so bili sovražniku mnogo manj sumljivi.

Ob povratku domov smo se največ

Bila je postaja P-14

»Nikoli ne bomo pozabili 25. februarja 1945, ko so Nemci ubili pet kurirjev«

zadržali na kraju, kjer je bila med vojno partizanska bolnišnica.

Zvedeli smo, da je bila Podraga za-

vedna slovenska in partizanska vas, zato so bolnišnico ustanovili v gozdu za vasjo. Delovala je dva meseca, od poletja do jeseni 1944. leta, ko so jo

morali zaradi nevarnosti in bližine poti premestiti. Bolniška baraka je bila pozneje zatočišče partizanov, ki so potovali mimo ali so se zadrževali v okolici Podrage za krajši čas. Nato pa so jo Nemci odkrili in zažgali.

»Nikoli tudi ne bomo pozabili 25. februarja 1945. leta, ko so Nemci ubili pet kurirjev,« so nam pred slovesom še dejali borci.

Želim si še več takšnih pohodov in pogovorov s tistimi, ki so se med vojno bojevali za svobodo.

BOJANA TERBIŽAN

Srečanje z zavezniki

Takšna je zgodba Ivana Vovka-Živana, enega od voditeljev vstaje decembra 1941. leta v Zgornjesavski dolini

Pred dnevi sem obiskala znanega jeseniškega borca Ivana Vovka-Živana in ga poprosila, da mi pove nekaj spominov na partizanska leta.

Takole je začel pripovedovati:

— Skupina obveščevalcev je tabo- rila v opuščeni Zakošičevi kmetiji. Kme- tija je stala na lepi jasi, nedaleč nad Plavčkim rovtom. Toplo pomladansko sonce je zvabilo borce, da so posedali pred kočo. Grelji so se na soncu, se po- govarjali, šalili.

OČKA — KURIR

Med narodnoosvobodilnim bo- jem so kurirji partizanom nosili pošto. Med kurirji je bil tudi moj očka. Prenašal je pošto s sloven- ske na hrvaško stran ali pa obrat- no, tam v Kolpski dolini ... Ku- rirji niso hodili po javnih poteh, ker bi jih sovražnik takoj prepo- znal in bi streljal ali pa bi šli za njimi, da bi odkrili partizane. Oče mi je pripovedoval, da je vedno hodil po gozdovih in da je bil vedno v življenjski nevarnosti.

Veste, marsikateri kurirja so ujeli, mučili in nazadnje ubili.

JELKA KNAVS

Tisto dopoldne, bilo je 18. marca, so zavišne trdnjave bombardirale on- stran Karavank mesto Beljak.

No, kmalu za tem je večja jata letal preletela greben Golice v smeri Ljublja- ne. Letala so letela počasi, kot da se jim nikamor ne mudi. Zadnje letalo je letelo nižje od drugih. Takoj nam je dalo slutiti, da nekaj ni v redu. In res, letalo se je spustilo strmo navzdol v smeri vasi Planina, kakor da želi čim- prej pristati. Takoj zatem se je v veli-

kem loku zaokrenilo navzgor tako, da se je obrnilo na svojo hrbtno stran. In že so se pokazale v zraku majhne črne pike. Bili so letalci, ki so poskakali iz letala. Trenutek za tem so se odprla pa- dala. Med tem se je letalo ob močni eksploziji raztreščilo. Krila in trup so padla kot žareče bakle, sam stroj letala pa je neslo daleč preko grebena na koroško stran.

Partizani so vedeli, da je treba hitro ukrepati. Jasno je bilo, da so to opazili tudi Nemci in da bodo skušali letalce poloviti. Takoj so odšle na vse strani patrulje, prav od vseh enot, ki so se zadrževale na tem področju.

Veter je letalce zanašal vse bolj pro- ti smeri Stola in končno so pristali na Belški planini. Tam jih je srečno pre- stregel partizan Zdravko. Dva od pe- tih padalcev pa je zaneslo na koroško stran, kjer so jih Nemci ujeli.

Ameriški letalci so se kaj kmalu privadili partizanskemu življenju. V te- renski karavli nad Planico so morali ostati nekaj dni, da smo jih oskrbeli s čevlji. (Letalci so imeli namreč zelo lahke visoke čevlje, neprimerne za hojo po snegu in hribih. V letalih so imeli težke škornje ali pa take, ki so jih greli z elektriko. Te so seveda pri od- skoku pustili v letalu.) Eden od letal- cev, visok postaven kmet iz ameriških plantaž, je že naslednji dan sekal drva za partizansko kuhinjo. Zvečer pri ve- čerji kar ni mogel prehvaliti »gorenj- ske mešče«, ki je bila pri partizanih do- kaj priljubljena hrana.

Čez teden dni jih je močnejša pa- trulja pospremila preko jeseniške do- line na Mežakljo in od tam na Pokljuko in Jelovico ter dalje v smeri Primorske v Belo krajino, od koder so jih pre- peljali v Bari, od tam pa so se vrnili v svojo domovino.

Takšna je zgodba Ivana Vovka-Živa- ha, enega od voditeljev vstaje decem- bra 1941. leta v Zgornjesavski dolini.

SAKIBA KLJUČANIN

KRAMLJANJE

»Kurirčkova pošta« je naslov se- stavka učenke sedmega razreda osnovne šole Draga Bajca iz Vi- pave, ki smo ji namenili uvodne misli današnjega kramljanja.

»Bilo je 20. aprila ob enajsti uri, ko smo od spomenika v Po- dragi krenili proti gozdu za vas- jo,« je začela svoj sestavek Boja- na Terbižan, ki mu zdaj, po toli- kih mesecih, menda res ne bi bilo več mesta na naši strani, da nje- gova avtorica v nadaljevanju ni nanizala spominov partizanskih kurirjev.

S tem Bojanin sestavek ni in ne bi nikoli izgubil na zanimivo- sti, ki ji pravimo dragocena pri- čevanja.

Malo pred koncem šolskega le- ta so nam iz osnovne šole Baza 20 v Dolenjskih Toplicah poslali slavnostno številko šolskega gla- sila »Roga«, ki je izšla 20. novem- bra 1975. leta. Zdenka Strajnar, Dragica Košmrlj, Zinka Povše, Marija Senica in Ljubica Struna so članice uredniškega odbora imenovanega glasila, katerega mentorica je tovarišica Anica Brkič. Glasilo »Roga« likovno opre- mlja likovni krožek, nad katerim bedi mentorica Janja Sitar.

Ce je katero izmed šolskih gla-

sil, ki pridno prihajajo na naš na- slov, zaslužilo takšno predstavi- tev, je to prav gotovo glasilo »Roga«, iz katerega vam danes predstavljamo sestavek »Pionirji topliške doline med NOB« in eno izmed likovnih prilog, objavljenih v tej številki.

Glasilo je nastalo neposredno po srečanju nekdanih partizan- skih pionirjev s pionirji sociali- stične domovine, z vodilom: nek- danji pionirji — borci, današnji pionirji — samoupravljavci.

»Zelo smo ponosni na vas, če boste tudi vi svoje dolžnosti opravljali tako zavzeto, s takšno voljo in s takšnim srcem, kakor smo jih nekoč mi,« pa je bila sa- mo ena izmed misli, zabeleženih na tem srečanju.

Kot je pionirjem iz Dolenjskih Toplic, zvestim nadaljevalcem re- volucionarnih tradicij, dejal Vla- do Henigman-Ladi.

Prosimo vas, dragi pionirji iz topliške doline, da nam tudi v prihodnjem šolskem letu pridno pošiljate glasilo »Roga«, mi pa vam obljublamo, da se bomo prav gotovo udeležili ene izmed vaših pionirskih konferenc, na katere ste nas doslej vedno tako lepo vabili.

Lepo pozdravljeni!

Mileva

TV-15 ZA MLADINO

Pionirji topliške doline med NOB

Nobena pot jim ni bila prenaporna, nobena naloga jim ni bila pretežka



V teh dneh so se ti dečki oborožili z lesenimi puškami in se poimeno- vali »mali partizani«.

Ko smo imeli veliko dela s pripra- vami na prve volitve v narodnoosvo- bodilne odbore, ko smo zbirali razne stroje, orodje in material za nastaja- joče partizanske delavnice v Podste- nicah, pa sanitetni material za parti- zansko bolnišnico, so nam po svojih najboljših močeh pomagali tudi »mali partizani«.

V začetku junija 1942 sem bila za- dolžena, da čimprej preskrbim za

glavno bolnišnico lekarniške steklenič- ke. Takoj sem v Toplicah sklicala »male partizane«, bilo jih je dvajset, in jim razložila nalogo.

»Mali partizani« so se navdušeno razkropili po vseh hišah in v enem dnevu so zbrali, oprali in razporedili okrog dvesto stekleničk. Naslednji dan popoldne smo naložili zaboje s stekle- ničkami na voz in ga skupno odpelja- li v Podturn. Ob vozu pa so korakali kot straža »mali partizani« z lesenimi puškami.

Nazaj v Toplice smo prikorakali v

mraku s pesmijo »Kovači smo«, kate- ro sem jih naučila prepevati.

Naslednji dan so mi iz glavnega štaba sporočili, da so stekleničke pre- jeli, hkrati pa izrekli pohvalo za ta- ko hitro izvedeno nalogo. Povedala sem, da je bila akcija uspešna in ta- ko hitro izvedena s pomočjo najmlaj- ših Topličanov, ki se imenujejo »mali partizani« in so vedno pripravljeni iz- vršiti vse naloge. Svetovali so mi, naj se preimenujejo v »pionirje«, kajti tudi v partizanskih vrstah imajo četo najmlajših, ki se imenujejo »pionirji«.

Ko sem »malim partizanom« pre- nesla pohvalo glavnega štaba za us- pešno izvedeno akcijo in jim poveda- la, da se odslej imenujejo »pionirji«, so bili od začetka zelo začudeni in nič kaj posebno navdušeni. Šele po po- drobni obrazložitvi, kdo so komuni- sti, skojevci, partizani, mladinci, akti- visti, so doumeli, da se najmlajši pri- padniki narodnoosvobodilne vojske imenujejo »pionirji«.

Naši pionirji so si zaželeli tudi pravih partizanskih kap — triglavk s peterokrako zvezdo ... To njihovo že- ljo sem sporočila glavnemu štabu. Tam so prav zaradi aktivnosti topli- škkih pionirjev izpolnili njihovo željo. Dobila sem dvanajst metrov blaga, iz katerega so Topličanke skrojile tri- glavke za vse takratne topliške pio- nirje.

To sem povedala zato, da bi ne bilo pozabljeno, kdaj so najmlajši Topliča- ni začeli organizirano delati za narod- noosvobodilno vojsko in kdaj so dobi- li naziv »pionir«.

Ti pionirji pa so bili veliki in spret- ni kurirji, ne po letih in postavah, temveč po iznajdljivosti in pripravlje- nosti na vse težave. Nobena pot jim ni bila prenaporna, nobena naloga jim ni bila pretežka. Topliški pionirji so bili neustrašni, požrtvovalni in aktiv- ni ves čas naše borbe do dokončne zmage nad fašističnimi zavojevalci.

ČLANI LITERARNEGA KROŽKA

(Iz »Roga«, glasila OŠ Baza 20, Dolenjske Toplice)

Mirko Pravdič, rojen v Lenartu v Slovenskih goricah (zdaj živi v Mariboru), je v NOV stopil leta 1944. V času, ko se je s puško na rami bojeval, je pokazal precej junaštva, odločnosti in iznajdljivosti. Kot mnogi partizani je bil tudi Mirko Pravdič neustrašen ter ni omahnil niti pred najtežjimi nalogami. Sicer pa prisluhimo njegovi pripovedi:

Razvoj partizanskega vojskovanja pri nas v Slovenskih Goricah je potekal nekoliko počasneje kot drugod. To predvsem zato, ker so to gosto naseljeni kraji, brez večjih kompleksov gozdov, ki so nudili partizanski vojski varno zavetje pred sovražnikom. Spominjam pa se, da sem videl prve partizane in sicer pri stricu Jožetu Cehu. Takrat sta se pri njem oglasila dva partizana. Pozneje sem izvedel, da sta bila to Franc Zalaznik-Leon in Srečko Rojs-Niko.

GESTAPO JE ŠAVSNIL V PRAZNO

V meni se je prebudila želja, da bi takoj odšel z njima med partizane. Bil pa sem še mlad, saj sem se tedaj učil za mizarja pri Alojzu Verzelu v Mariboru. Tega, da želim postati partizan, si nisem upal povedati doma niti mojstru. Naj povem, da so pozneje, ko se je moj mojster Vrzel mudil v Slovenskih goricah pri nekih znancih, pridrveli Nemci in ga ustrelili kar na dvorišču. Verjetno so bili prepričani, da je partizan.

Med tem časom pa sem imel zveze s sodelavci OF Milanom Pahorjem in Jožetom Likarjem ter nekaterimi, katerih imen se več ne spominjam. Prišlo pa je do izdaje. Pahor je bil aretiran. Dva gestapovca sta iskala tudi mene. K sreči me tedaj ni bilo doma oziroma v delavnici. Od dobre in zaupne sosedke Kodričeve sem izvedel, da sem imel nezaželen obisk. Takoj mi je bilo vse jasno. Brez slovesa sem odšel iz delavnice ter nemudoma zapustil Maribor. Odšel sem v Slovenske gorice in takoj dobil zvezo s partizanskim vodom, ki je tedaj deloval v teh krajih. Sprejel me je Dušan Reja. Postal sem partizan. To je bilo septembra leta 1944.

PODOBE NAŠIH LJUDI

S kretnjami jih je popeljal v svobodo

SAM PO ANGLEŠKE UJETNIKE V NEMŠKO GNEZDO

V tej partizanski enoti sem bil vse do 28. septembra leta 1944, ko mi je vodstvo zaupalo posebno, na prvi pogled dokaj težavno nalogo, ki pa sem se je brez ugovarjanja lotil. Slutil sem, da bom uspel.

Naloga, ki sem jo prevzel, je bila namreč v tem, da moram sam rešiti večje število angleških vojnih ujetnikov, ki so bili zaprti v bivšem hotelu Graf v Mariboru. Menda so te Angleže Nemci zajeli nekje na Kreti in jih pripeljali v Maribor.

Nadel sem si kmečko obleko, se oborožil s pištolo in bombama ter se napotil v Maribor. Nihče me ni legitimiral. Sicer pa sem imel neko legitimacijo, ponarejeno na tuje ime.

ALARM POENOSTAVI REŠITEV

Mesto pod Pohorjem sem dobro poznal. Vsaka ulica mi je bila znana. Ze sem previdno oprezoval okrog hotela Graf, kjer so bili zaprti ujetniki. Toda kako jih rešiti? Bil sem pripravljen, da bi se spopadel s stražarjem. Čakal sem na ugodni trenutek. Ze sem hotel v akcijo, ko so zatulile sirene. Naznanile so letalski napad. Vse je hitelo v zaklonišča. Na ulicah je bila zmeda. Tudi straža pred hotelom se je nekam izgubila. Napočil je moj trenutek.

Bolj s kretnjami kakor z govorico sem ujetnikom skozi okna dopovedal, da jih nameravam rešiti. K sreči so imeli že

v tistem obdobju ponarejeni ključ z aporniških vrat. Tako je bila moja naloga precej lažja. Čez čas sem že odpeljal 15 ujetnikov svobodi naproti. Trije, ki niso mogli hoditi, so ostali v hotelu.

Odšli smo po Vetrinjski ulici za Kalvarijo v gozdove pri Košakih. Torej popolnoma v nasprotno smer kot so računali Nemci, ki so ujetnike, takoj po končanem alarmu, iskali v smeri proti Pohorju.

V Slovenskih goricah smo se zadrževali pet dni. In povedati moram, da so bili ljudje povsod, kjer smo se zadrževali, do nas zelo pozorni. Stregli so nam s hrano in pijačo.

Po petih dnevih smo odšli na Pohorje, v Serčerjevo brigado. Od tam so Angleže po kurirskih zvezah odpeljali v Belo krajino, ki je bila takrat že svobodna.

BEG S KROGLO V NOGI

Pozneje sem postal kurir na postaji 1-41 na Paškem Kozjaku. Dobil sem nalogo, da grem na javko na vojno kurirsko postajo 1-41 na Pohorje — pri Kličju. S soborcem, kurirjem Konradom Perkrom, sva prišla do kmeta Mežnarca, kjer sva se ustavila. Gospodinja nam je prinesla na mizo domačega kruha in jabolčnik, ko sva skozi okno zagledala Nemce. Bila sva obkoljena. Ni bilo časa za premišljanje. Planila sva pri zadnjih vratih na plano proti gozdu. Zadržala je nemška strojnica. Zasklelo me je v levi nogi. Bolečine so bile vse hujsje. Hudo ranjen sem se splazil naprej po snegu do potoka po katerem se mi je z velikim naporom uspelo izmuzniti Nemcem. Per-



Mirko Pravdič

ko je imel več sreče. Čeprav so Nemci streljali tudi za njim, ga niso zadeli.

Zdravil sem se v bolnišnici na Paškem Kozjaku. Nogo mi je pozdravil doktor Zrnago Slokan.

Nekega dne so nas nenadoma evakuirali. Pravili so, da je bila bolnišnica izdana. Prišli smo v partizansko bolnišnico Košuta nad Lovrencem na Pohorju. Z nami so bili tudi hudo ranjeni. Za mnoge je bila ta pot zelo naporna. Nad Skomarjem pod Roglo smo opazili, da nas zasleduje nemška policija. Zdi se mi, da nas je takrat rešila megla.

Spominjam se, da smo bili pozneje premeščeni v bolnišnico Jesen nad Šmartnem pri Slovenski Bistrici.

ROMAN JE ZNAL STISNITI ZOBE

Zivo se spominjam nekega borca, imenuje se bilo Roman, ki je bil ranjen v obe nogi. Lahko si je misliti, kakšne bolečine je premagoval. Toda z neomajno voljo in s podporo dveh tovarišev je hodil skoraj nepretrdnostno območju. Vojno je preživel in se pozneje zdravil v mariborski bolnišnici.

Mirko Pravdič je zapustil bolnišnico nekaj dni pred koncem vojne. V tistem obdobju se je zadrževal pri kmetu Vovku v Kotu na Pohorju. Demobiliziran je bil leta 1947. Po vojni je bil odlikovan z redom hrabrosti.

FRANJO HOVNIK

FRANC ŠETINC:

IZGNANCI

Knjigo Franca Šetince »Iznanci«, iz katere v nadaljevanju objavljamo odlomke, je izdala Partizanska knjiga.

»Saj boš šel z nami,« me je tolažil. Bobnenje je bilo čedalje glasnejše. Nekdo je razširil vest, da so ruski tanki že na železniški postaji Altwasser. »Ne, zbežal bom k staršem,« sem se odločil. Stričevi me niso zadrževali. Pomagali so mi, da sem pospravil svoje stvari v nahrbtnik. Do izhoda me je spremljal Jože. Lagerführer je v kuhinji klal prašiča. Pomešal sem se med begunce, med katerimi je vladala strašna zmešnjava. Najglob-

lje se mi je vtisnil v spomin pogled na sina in hčer, ki sta podpirala bolno mater. Bledica na obrazu, brezbarvne, od bolečin skremžene ustnice so zanesljivo napovedovale bližajočo se smrt.

Deklica je tedaj uzrla voz, ki so ga vlekli spočiti konji. Bil je do vrha naložen z ljudmi in prtljago.

»Dobri ljudje, vzemite bolno mater na voz!« je prosila.

Ljudje na vozu so s pogledi begali proč od bolnice, kakor da bi se zavedali svoje

krivde. Bili so gluhi za dekletove prošnje. Voznik je poskušal pognati konje, da bi se čimprej rešil gneče in prošenj. Nenadoma sem zaslišal hrum bližajočih se letal; preleteli so nas ruski lovci. Razločno sem videl peterokrako zvezdo na trupu.

Komaj sem skočil v jarek, da bi se zavaroval pred krogami, že se je odprl pekel okoli mene. Sam ne vem, kdaj sem se znašel na nekem vrtu. Z glavo sem ril po zemlji.

Krogle so zadele nekaj ljudi. Tudi bolno žensko. Sin in hčerka sta klečala ob njej. Bila sta bolj zbegana kakor žalostna.

Komaj sem čakal, da dospem do gozda. Slutil sem, da se da priti do Grüssaua po bližnjici, čez gozd in hribe. Samo da se rešim ceste, beguncev in ruskih lovcev. Strah me je bilo, da bi utonil v reki obupa.

Pot me je vodila skozi gozd do vasi na vrhu hriba. Nekaj časa sem mislil, da prežijo na vsakem koraku zasede, ki me bodo pognale nazaj na cesto. Čez čas pa sem se privadil nenavadni tišini. Sonce je spet privlačno, domačno sijalo in zaslišal sem celo ptičje žvrgolenje.

Pri prvi hiši sem vprašal žensko, ki je lovila kokoši na dvorišču, za bližnjico proti Grüssauu. Brez besed mi je pokazala pot.

Ko sem spet stopal po ozki gozdni stezici, sem se nenadoma domislil: Kaj pa, če staršev ni več v Grüssauu? Počutil sem se obupno osamljenega, izgubljenega, kakor da sem ostal sam na svetu. V duhu sem si skušal predstavljati mater, njen topli izraz na licu, njene skrbne oči. Vedel sem, da je tudi ona v mislih pri meni, če je le živa.

Kmalu je bilo gozda konec. Ko sem dosegel naslednjo vas, se je bil že spustil mrak. Na tisti strani, od koder je prihajalo topovsko bobnenje, se je bliskalo. Z močmi sem bil pri kraju.

Pokljukal sem na vrata vaške gostilne. Ko sem prestopil prag, sem omahnil v prazno. V temi nisem videl stopnic, ki so vodile v lokal.

»Vas je izumrla,« sem se zgrozil. Strah pred temo me je pognal nazaj na cesto. Prejšnja utrujenost me je minila. Splet se mi je zbudilo upanje, da bom zmogel pot in da bom pred polnočjo že v

Grüssauu. Kdor upa, ga je tudi strah!

Spreletel me je srh, ko sem zaslišal škripanje vrat. Počasi, zateglo. V mraku sem slutil človekovo bližino.

»Kaj so Rusi že tu?« sem zaslišal ženski glas.

Na prag je stopila ženska srednjih let, me nekaj časa nezaupljivo opazovala, nato pa vprašala:

»Prihajaš iz Waldenburga?«

»Da,« sem pritrdil. »Bežim pred fronto...«

»Si tujec?«

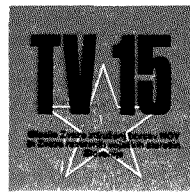
»Da, iz taborišča v Hermsdorfu. Starši so v Grüssauu...«

»O, sveta nebesa, tako mlad, pa že v taborišču. Koliko si pa star?«

(se nadaljuje)



Iznanci so morali pred vrnitvijo na svoje domove v karantensko bazo v Subotici ali v Kranju.



»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva cesta 28 kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Glavni in odgovorni urednik
SILVO TERSEK

Novinarji: NEVA MUŽIC, ANDREJ SKALERIC,
MILENA STRAJNAR, POLDE VRBOVEK

Tajnica uredništva: MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Uprava in naročniški oddelek »TV 15«: Miklošičeva cesta 28, pp. 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana; telefon 320-486

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Miklošičeva cesta 28, pp. 598, 61001 Ljubljana — Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV 15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in kliseji: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35